

MŪSU KELIAS

Lietuva
Tėvynė
mūsų...

LITHUANIAN NEWSPAPER „OUR WAY“ * AUTHORIZED BY EUCOM HQ, CIVIL AFFAIRS DIVISION

Nr. 20 (210) V metai

LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS, IŠEINĄS DUKART SAVAITĖJE

Dillingen/D., 1949 m. kovo 12 d.

Susirūpinkim studentų buitimi

Prieš du metus Vokietijos universitetuose buvo per 2.000 lietuvių tremtinių studentų. Mes, tremtiniai, didžiavomės tokia skaitlinga studentų šeima. Nors būdami jie betelsiai ir benamiai, vis vien, kad ir sunkiose gyvenimo sąlygose, ryžosi siekti kilnaus tikslo-mokslo. Pradžioje jie buvo remiami Lietuvių Raudonojo Kryžiaus kukliomis stipendijomis, iš kurių pragyvendavo. Prasidėjus emigracijai, daug studentų dėl sunkios būklės nutraukė studijas ir išvyko į užjūrus fizinio darbo ieškoti. Bet pasiryžėliai, nebodami sunkių sąlygų, mokslą tęsė toliau.

Tačiau pereinę metų pinigų reforma labai skaudžiai palietė tuos pasiryžėlius, nes beveik visiems buvo nutrauktos stipendijos. Todėl vėl dauguma turėjo iš universitetų pasitraukti. O kurie ryžosi tęsti studijas toliau, nuėjo dirbti prie griuvėsių, ar akmenų skaldymo bei prie panašių fizinių darbų. Vadinasi, į savaitę 3 dienas dirba fizinį darbą, o kitas 3 dienas studijuoja. Ir taip vargšai studentai stumiasi moksle į priekį, gaudindami savo sveikatą. Jie tikisi, kad gal kas atkreips dėmesį ir parems. Bet dėja, pamiršti...

Anglų bei Prancūzų zonose studentams sąlygos geresnės. Mat, anglai moka po 14 DM į savaitę kišenpinigių, o pas prancūzus nereikia mokėti už mokslą ir, berods, apmoka už kambarius. Amerikiečių zonoje padėtis blogesnė. Lietuvių Raudonasis Kryžius kukliomis stipendijomis (60 DM) remia tik laikinai baigiamuosius egzaminus. Likusieji negauna jokios paramos. Jie turi sumokėti nuomą už kambarius ir už mokslą (virš 200 DM per semestrą). O kiek dar kainuoja knygos bei kitokios išlaidos. Tai ar tokiose sąlygose be visuomenės paramos gali studentai tęsti studijas?

Kiekvienam, manau, aišku, kad ne! Jeigu jais nesirūpins Švietimo Valdžia, LTB Vyriausios Komitetas, Lietuvių Raudonasis Kryžius ir pati visuomenė, diena po dienos visi jie išnyks iš vokiečių universitetų ir žymiai dalis ilks nuo sunkių gyvenimo sąlygų invalidais. Vokiečių universitetų vadovybės džiaugsis, kad atstikratė „ausländeriams“, o mes vėl sakysime, kad mums trūksta inžinierių, gydytojų, matematikų, agronomų, chemikų, kalbininkų ir kitokių specialistų.

Tad ryžkimės ir rimčiau susirūpinkime mūsų studentų buitimi. Skirkime jiems dalį lėšų iš Tautos Fondo. Juk jie yra irgi mūsų tautos ateltis ir jos vadovai.

Alytaus Dzūkias

Mes laimėsime karą, ar jis bus karštas ar šaltas

PARAIŠKĖ P. G. HOFFMAN, EC ADMINISTRATORIUS.
4000 STUDENTŲ DISKUTUOJA PASAULIO PROBLEMAS

„The New York Herald Tribune“ surengė studentų viešas diskusijas pasaulinėmis problemomis. Šiose diskusijose dalyvavo ir 34 studentai iš Europos 17 kraštų, kuriuose veikia Marshallio planas. Per šias diskusijas svarbiai ir reikšmingai kalbą pasakė ekonominio bendradarbiavimo administratorius Paul Hoffman. Jis pabrėžė studentams, kad JAV kartu su jos remiamais Europos kraštais „laimės šaltąjį karą“ ir nugalės Sovietų bloko priešingą pastangas. Kartu pridūrė, pareikšdamas, kad „mes galime laimėti bet kurį karą, ar jis bus šaltas ar karštas“.

JAV viešųjų reikalų valstybės pasireikšė G. Allen taip pat kalbėjo viešame forume, pabrėždamas, kad „politinė valstybė, kuri per agresiją, tui būti uždrausta“.

Toliau jis nurodė, kad „opozicijos partijos turi būti toleruojamos ir nei ekonominės, nei bet kuri kita sistema negali būti jėga primesta“.

Hoffmanas dar pažymėjo, kad Rusija pralaimėjo Prancūzijoje ir Italijoje. Prancūzų komunistų vado M.

Skandinavija pakto grėsmėje

Sovietai įtaigoja sudaryti šiaurės jūros pakto, apimančią Lenkiją, Švediją, Daniją ir Suomiją

Užsitęsios derybos dėl Atlanto pakto jautriai paliečioms Skandinavijos valstybėms teikia progos dar kartą bendromis pajėgomis peržvelgti tarptautinę situaciją, kurioje jos šiuo metu sudaro bene pagrindinį interesų centrą. Neoficialios informacijos ir nuomonėmis pasiskelbtas ne valdžios,

„Basler Nehr.“ informacijomis, Skandinavijos sostinėse, atmetus Maskvos nepuolimo sutarties piršlybas Norvegijai, skaitomasi su galimybe, kad Sovietų vyriausybė pasinaudos Varšuvos marionetėmis, kurios Maskvos suferių spaudžiamos, suvaldins „naują planą“ — pasiūlymą sudaryti

brėžta viltimi, kad Danija atsisakysianti dalyvauti „agresyvioje politikoje“.

Skandinavijos pasitarimuose rimto dėmesio kreipiama į suomių atstovo informacijas apie neramias nuotakas suomių tautoje ryšium su gandaiis apie Sovietų kariuomenės persigrū-

Amerikiečiai lietuviai geradariai, Care ir Relief klubo nariai, Vasario 16 d. proga yra paruošę keliasdešimt siuntinių lietuviams tremtiniams. Pavelskė matomi ponios ir ponai: A. Čepinskienė, St. Geonaitis, F. Leidekienė, U. Danauskienė, W. Pablonienė, A. Kišonienė (klubo pirmininkė), J. Tarela, M. J. Colney ir A. Kušlis, J. Kilka, Jr. Stovai: H. Stulginskienė, V. Puodžiukaitis, V. Puodžiukaitienė, P. Stankienė, A. Ramonienė, U. Morikienė, dr. Motiejūnas, A. Džimidas ir dr. M. J. Colney (vyriausias pobūvio šeimininkas).

o tų kraštų socialdemokratų partijų atstovų, kurių tarpe matomas ir suomių s. d. partijos gener. sekretorius Leskinen, leidžia dar kartą nevaržomai aptarti situaciją, išplaukiančią iš Norvegijos, Danijos ir Islandijos sutikimo siūti su Atlanto pakto. Bendras visų Skandinavijos pasitarimas būtinai jau vien dėl to, kad tų trijų kraštų išsiskyrimas iš Švedijos neutralumo zonos, neatpalaiduoja nei Švedijos, nei tuo labiau Suomijos nuo tolesnių Maskvos spaudimų ir politinių manevrų žnyplių. Tuo žvilgsniu Skandinavijos kraštai lieka ir toliau siejami bendrų gynybos interesų saitais.

šiaurės jūros pakto, apimančią Lenkiją, Švediją, Daniją ir Suomiją.

Atsimušus sovietiniams ragams į Norvegijos uolas, tokių pat rezultatų sulauktų jų baksnojimai į Švedijos ir Danijos krantus. Šiaurės jūros pakto idėja gi siekia dviejų tikslų: 1) sulaukyti bent Daniją nuo prisidėjimo prie Atlanto pakto ir 2) kartu su Švedija susieti Skandinavijos kraštus labiau su Rytų satelitais.

Jeigu šiems „platoniškiems“ Maskvos planams būtų atsuktą nugara, „Basl. Nehr.“ žiniomis, tenkų skaltis su kitu eventualumu, būtų: — nutraukimo Lenkijos anglų eksporto į Daniją. Tai sudarytų jau gan rimtą grėsmę ir kitiems Skandinavijos kraštams, savo pramonę palaikant didele dalimi lenkiškuoju kuru. Vien Danijos importe Lenkijos anglis sudaro 40 %.

Tačiau tuo atveju jau dabar tikimasi gauti paramos iš JAV.

Kad Lenkija tuoseėjimuose jau turi kažką „už ausies“, patvirtina ir jos atstovo Kopenhagoje Dr. Keller-Krauso danų užsienio reikalų ministeriui padarytas demaršas, su pa-

pavimus ir judėjimus Suomijos šiaurės pasienyje. Ten rimtai baiminamasi, kad Sovietų vyriausybė, pasinaudodama suomių-sovietų sutarties 2 §, nepareikalautų užleisti jai tolimųjų karinių bazių Suomijoje. Fagerholmo vyriausybė jaučia augantį Maskvos nepasitikėjimą ir stovi persitvarkymo angyje. Tuo labiau, kad galimo Maskvos spaudimo atveju tikrai bus reikalinga vyriausybė, turinti didesnę autoritetą.

Tačiau esamos sąlygose naujos vyriausybės sudarymas nėra paprastas dalykas, gerai žinant, kad Maskva išnaudoja kiekvieną žingsnį ir kiekvieną posūkį komentarams, kurie Suomijai žada visko, tik ne įtemptos nuotakos palengvėjimą.

Kai Norvegija ir Danija laisvai apsisprendžia už Vakarų gynybos pozicijas, Suomijai lieka tik sentimentai, varžomos šių dienų politinio gyvenimo tikrovės.

Kiek bebūtų sustiprėjęs Vakarų atsparumas Maskvos manevrų atžvilgiu, didžiojo Rytų kaimyno šešėlyje mažosios valstybės dar tik tolimoje perspektyvoje težiūri artėjančios laisvės prošvaistes.

J. Č.

Karštas ar šaltas karas?

Daily Mail vedamajame nagrinėja šaltąjį ir karštąjį karą. Leisime skaičiuojams su juo susipažinti.

Stalinas nervinio karo metu turėjo nedidelį pasisekimą. Molotovo pakaitimas iššaukė įvairių spėliojimų. Demokratiniai žmonės kalbėjo, jog tas pakeitimas reiškia Rusijos ketinimus papūsti karštai ir šaltai, idant parodytų vakarams savo kietumą arba švelnumą. Vienas komentatorius pasakė, jog žmonių pakeitimas reiškia politikos pakeitimą. Iš tikrųjų gi tai nieko nereiškia, nes rusų komunistų politika niekad nesikeičia. Ji gali keistis kryptį ir būriuoti pagal vėjo kryptį, bet jau 30 metų savo siekia tų pačių tikslų. O tikslas —

dominavimas pasaulyje, paremtas taip vadinama „proletariato diktatūra“, kuri reiškia Kremliaus vyrų ne-nuilstamą galią. Tai yra tiesa, kurią privaloma laikyti galvoje ir, prieš ką nors darydami, privalome išmėginti kiekvieną politbiuro veiklą, kiekvieną pasakytą ar parašytą jo kreatorių žodį.

Galimas daktas, — nors galvojama, kad tai negalima, — jog Stalinas ruošias ką nors nauja vakarams. Protingas žmogus žiūrės į faktus, bet ne į teorijas. Šių dienų faktai iš tikrųjų yra šlykštūs. Rusija sulaužė kiekvieną susitarimą, kuris buvo sudarytas nuo 1945 metų. Ji mėgina sugniuždinti J. Tautas. Ji pavėgė ry-

Paskutinės aktualijos

— Iš Paryžiaus praneša, kad V. Kravčenko reikalauja civilinio ieškimo iš „Les Lettres Francaises“ ne vieno, bet 10 milijonų frankų. Kravčenko advokatas nurodė dideles išlaidas teismui, liudininkams ir kt. Jis reikalauja už vieną straipsnį 3 mil., už kitą 4 mil. ir už trečią — irgi 3 mil. frankų. Tuose straipsniuose buvo iškelta, jog Kravčenko nėra tikras „Aš pasirinkau laisvę“ knygos autorius ir kad ši knyga neatvaizduojanti Sovietų Sąjungos gyvenimo.

— Prezidentas Trumanas padarė no europiečius gyventi „priešais geležinę uždangą“, laikytis tvirtai prieš komunizmą ir pavadino juos „geriausią pasaulio viltimi tūkštai“. Trumanas gavo humanizmo garbės daktaro laipsnį.

— JAV respublikonų partijos užsienio politikos patarėjas p. John F. Dulles pareiškė, kad dabar Sovietai neplanuoja pradėti karą su Vakarais, bet jei JAV pradėsiančios kariskai remti Skandinaviją, Rusija galinti išeiti į karą.

— Italija ruošiasi priimti pakvietimą prisidėti prie Atlanto karinės sąjungos. Dauguma italų politikų pasisako už prisidėjimą.

— Atlanto gynybos pakto tekstai studijuojami Vakarų kraštų vyriausyblių dar prieš pateikiant jį parlamentams ratifikuoti. Jo pasirašymas numatytas balandžio mėn.

— JAV parlamentas 348 balsais prie 4 priėmė įstatymą, kuris leidžia vyr. žvalgybos agentūrai veikti užsienyje ir panaudoti pabėgėlius J.A.V.-se kaip „informatorius“.

tų Europą ir Čekoslovakiją ir skverbiasi į Vakarus. Tikima, jog Rusija smarkiai atsiginklavusi ir esanti suorganizavusi žalingo ir išdavikiško elemento kiekviename pasaulio krašte, įskaitant Britaniją. Jos elgesys privertė D. Britaniją ir Ameriką atsiginkluoti. Abiejose kraštuose po karo buvo kariniai įrenginiai panaikinti, gynybos išlaidos sumažintos. Dabar toji linkmė priešingai pakreipta.

Vakarų civilizacijos gynyba paremta Vakarų Unija, doierių pagalba ir pasiūlytu Atlanto pakto. Tai yra svarbiausi faktai.

Amerikos generolas atsiųstas į Britaniją „karinės paramos derinti“. Prezidentas Trumanas siekia „pagrindiniai sustiprinti JAV gynybos organizaciją. Visi šie žygiai ir daugelis kitų primena 1930 metų blogus prisiminimus, kada pasaulis neišvengiamai slinko prie konflikto.

Būtime laimingi, rašo laikraštis, jei 1949 metai praeitų be didelės krizės, gal būtų Skandinavijoje, gal būtų Viduržemj. Jei Vakarų Sąjungininkai bus pakankamai stiprūs, jie galės išlaikyti šaltąjį karą nuo persimetimo į karštąjį. Ir todėl būtina reikalinga Britanijos gynyba priversti prie pakankamai aukštos būklės.

Kas gi nori karo? Komunistai sako, kad jo nori kapitalistai, idant turėtų pelno ir palauktyti dividendus. Socialistai tą patį sako. Mūsų nuomone, tai aiškiai juokinga. Kapitalistinė sistema daugiausia nukentėjo nuo pasaulinių karų. Tiesa, yra žmonių, kurie turėjo naudos iš karo, bet prekybininkų ir pramoninkų didžiausias interesas yra taika. Iš karo daugiausia laimėjo komunistai. Pirmašis karas sukūrė komunistinę Rusiją, o per antrąjį — ji išplėtė savo įtaką. Trečiasis galėtų atnešti jiems jų siekiamą tikslą. Vakarų žmonės turi dëlto įtempti savo muskulius ir sulauktyti kitą karą. Jie gali tai padaryti, jei jie taps stipriausi ir tuo būdu rusų komunistų agresija bus neįmanoma.

• Čekų spauda „Svobodne Slovo“ rašo, kad prezidentas Trumanas atsikratęs nuo karo kurstytojų. Anot jų, nušalinimas Forrestalo, Murphy iš Vokietijos — yra tas kelias. Jie laukia dar ir gen. Clay pasitraukimo. (UP)

Atsišaukimas į kovojančią Lietuvą

Broliai ir sesės, Rusiškąjį komunizmo pavergtoje Tėvynėje Jūs jau penkti metai neullstamai kovojate su Lietuvos pavergėjais, sudėdami ant lietuvių tautos ir Tėvynės išlaisvinimo aukuro didžiausias aukas. Jūs kenčiate badą ir šaltį, einate į kalėjimus, žiauriausiai tardomi netenkate sveikatos, esate tremiami į tolimiausius Uralo ir Sibiro šiaurės koncentracijos stovyklas naikinimui, jūs netenkate turto, netenkate visų žmoniškųjų laisvių, netenkate asmens laisvės, pagaliau, nelygioje kovoje su okupantu netenkate gyvybės ir, vis dėlto, neapleidžiate kovos lauko ir su nemažėjančiu ryžtu tęsiate nelygią kovą su viską naikinančiu priešu už savo tautos laisvę ir už Lietuvos išvadavimą. Mes didžiuojamės Jumis, mes ieškome būdų su Jumis susižinoti, mes trokštame Jums padėti, mes norime, kad mūsų pastangos čia užsienyje bent dalinai prilygtų Jūsų vedamai už tautą ir Tėvynę kovai, kad Jums tą kovą palengvintų, sumažintų Jūsų kančias, o taip pat krūvinių aukų skaičių, kuriomis Jūs kasdien mokate už savo meilę tautai ir Gimtajai Tėvyi Zemei. Jūsų nenutraukiamą kovą, Jūsų kančias, Jūsų pasiryžimą geriau žūti, negu vergauti svetimiesiems, yra neturįs sau pavyzdžio didvyriškumas, yra visam pasauliui įrodymas, kaip nepaprastai lietuvių tauta myli ir vertina laisvę, kaip ji vertina tautų apsisprendimo teisę, Atlanto Chartos ir Jungtinių Tautų Organizacijos deklaruotą, kaip ji tą teisę gina, neatsižvelgdama į tai, jog galings priešinai, rusiškai komunistinis imperializmas, visu brutalumu ir žiauriausiu teroru stengiasi tą teisę iš lietuvių sąmonės išplėsti.

Mes, Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų - Savanorių - Veteranų Sąjungos Vakarų Vokietijoje atstovai, susirinkę savo suvažiavimui, kuris įvyksta trisdešimt pirmąsias Lietuvos nepriklausomybės metinėmis, vasario mėn. 16 d., 1949 metais vienoje Bavarijos pilyje, deklaruojame:

1. Lietuvių tauta, savo geriausių sūnų ir dukterų asmenyje rusišką komunistinio pavergtoje savo Tėvynėje Lietuvoje su ginklu rankose teisėtai ginasi nuo svetimųjų agresijos, pavergimo ir naikinimo, nuo agresijos, kurios nėra Maskvai pripažinę ir laisvasis Vakarų demokratinis pasaulis.

2. Tėvynėje Lietuvoje kovojanti su imperialistine rusiškai komunistine agresija lietuvių tauta ne tik gina savo teises, bet taip pat ir viso demokratinio pasaulio tautų teises — kiekvienai tautai laisvai apsispręsti dėl savo nepriklausomybės, santvarkos ir valdymosi formos, kaip tautai deklaruota Atlanto ir Jungtinių Tautų Organizacijos Chartose.

3. Tėvynėje Lietuvoje su totalitiniu agresoriumi kovojanti lietuvių tauta gina ne tik savo laisvę, bet ir viso laisvojo Vakarų demokratinio pasaulio laisvųjų tautų pilietines ir asmens laisvę, deklaruotą Jungtinių Tautų Organizacijos Ūkio ir Socialinės Komisijos Žmogaus Teisių

sekcijos 1948 m. gruodžio mėn. Paryžiuje.

4. Lietuvių tautos Tėvynėje Lietuvoje ir lietuvių tremtinių ir išeivių visame pasaulyje visos kovos priemonės prieš rusiškai komunistinį agresorių už lietuvių tautos laisvę ir nepriklausomą Lietuvos valstybės atstatymą yra teisėtos, nes yra nukreiptos ne tik prieš Lietuvos, bet ir viso pasaulio laisvojo Vakarų demokratinio pasaulio laisvųjų tautų ir žmonių laisvių prieš imperialistinį totalitinį rusiškąjį komunizmą.

Broliai ir sesės, pavergtoje Tėvynėje, mes Lietuvos Kariuomenės Kūrėjai Savanoriai-Veteranai tremtyje ir išeivijoje, išblaškyti po visą pasaulį, jungiamės su Jumis kovoje ir šaukiame į visus pasaulyje esančius

lietuvių šia lemtingą valandą priekovos su imperialistiniu totalitiniu rusiškąjį komunizmą prisidėti, visomis priemonėmis aktyviai tą kovą remti ir joje dalyvauti.

Tik jungtinėmis visų Lietuvos sūnų ir dukterų pastangomis, darbais ir aukomis pavergtoje Tėvynėje ir visame laisvajame pasaulyje išvauduose iš svetimųjų vergijos lietuvių tautą ir atstatysime laisvą ir nepriklausomą Lietuvą.

Kas negina laisvės, tas nevertas jos.

1949 m. vasario mėn. 16 d.
Vakarų Vokietija

L. Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių-Veteranų atstovų suvažiavimo vardu
Prezidiumas

Seligenstadt'o stovykla atsisveikino su savo vadovu

Karo audros atblokštas ir laikinai Seligenstadto Lietuvių Stovykloje apsigyvenęs Jonas Juodis nuo pat pirmųjų dienų įsijungė į šios stovyklos darbą. Savo tarnybą šioje stovykloje jis pradeda 1945 met. eiliniu tarnautoju, o baigia šios stovyklos vadovu. Nors pradžioje jis šioje stovykloje ir nedidelį postą turėjo, bet faktinai ir tada jau vadovavo. Tuo laiku esant stovyklos vadovams ne lietuviams ir žmonėms negalint su jais susikalbėti, visi kreipdavosi pas jį. Jis jau visus jų reikalus sutvarkydavo ir kuo tik galėdavo jiems padėdavo, nes puikus anglų kalbos mokėjimas lengvai jam leido tai padaryti. Jis visuomet buvo linksmas-malonus ir dėlto visuomenės labai gerbiamas ir mylimas. Apart stovyklos administracinio darbo, jis uoliai buvo įsijungęs ir į visuomeninį darbą. Dėstė gimnazijoje anglų kalbą, prekybos ir buhalterijos kursuose komercinę arit-

metiką, dalyvavo Seligenstadto LTB komitete ir kitose bendruomenės institucijose. Jam vadovaujant stovyklai, laike trejų metų, emigravo į užsienį 301 ir repatriavo į Lietuvą 11 žmonių. Emigrantai kraštais pasiskirstė taip: Australija 5, Australija 61, Belgija 10, Kanada 113, Anglija 37, Prancūzija 5, Vengrija 17 ir USA 53.

Jonas Juodis yra gimęs 1915 met. liepos 1 d. Siluose, Panevėžio apskr. Lietuvoje baigęs gimnaziją ir Prekybos Institutą (Klaipėdoje). Kaip ekonomistas ir geras komersantas jis jau Lietuvoje ilgą laiką yra dirbęs įvairiose įmonėse ir ten turėjęs atsakingas pareigas. Dėl mums žinomų aplinkybių ir karo audros pasekmių, jis buvo 1944 met. liepos 31 d. atskirtas nuo mylimos šeimos ir Tėvynės. Čia būdamas vokiečių karių, dirbo įvairius ūkio darbus Rytprūsioje, o vėliau Gothas mieste vie-

name fabrike. Perleisus Thüringiją rusams, jis iš ten pasitraukė ir po ilgos kelionės pasiekė Seligenstadtą ir jame apsigyveno.

Ivertindami jo gerus darbus, artimieji jo bendradarbiai ir administracijos tarnautojai š. m. vasario 19 d. surengė jam kuklias išleistuves, kuriose taip pat dalyvavo daug ir IRO pareigūnų. Išleistuvių metu buvo pasakyta daug gražių ir ilgų kalbų ir įteikta viena-kita dovanėlė. Linkime buvusiam mūsų stovyklos vadovui Jonui Juodžiui laimingai ir greitai pasiekti tą išsivają šalį, įsijungti į brolių Amerikos lietuvių eiles ir ten toliau dirbti Tėvynės labui ir lietuvių gerovei.

A. G-nius

Kasselio padangėje

Vasario 26 d. įvykusiame Kasselio-Mattenbergo lietuvių stovyklos gyventojų susirinkime buvo vienbalsiai priimta protesto rezoliucija. Joje protestuojama prieš Tėvynėje vykstant terorą bei trėmimus į koncentracijos stovyklas, apeliuojama į laisvojo pasaulio sąžinę ir prašoma išgelbėti tautą nuo išnaikinimo.

— Vasario 21 d. prarastas Liet. Laisvės Kovotojų S-gos Kasselio-Mattenbergo skyriaus steigiamasis susirinkimas. Šios sąjungos siekimus reikšmę apibūdino iš centro atvykę atstovai ir vietiniai iniciatoriai. Po to buvo išrinkta 5 asmenų valdyba, revizijos komisija ir garbės teismas.

— Vasario 23 d. Kasselioje esančiai „America-Haus“ bibliotekai, kurioje randasi daug grožinės literatūros, mokslo ir kt. knygų vokiečių ir anglų kalbomis, buvo įteiktos 5 knygos apie Lietuvą — Šapokos „Lithuania through the ages“, „Lithuanian Art in Exile“, Baitrušaičio „Lithuanian Folk art“, „Litauischer Liederschein“ ir „Kasiulis“.

— Vasario 7 d. po ilgų ir sunkios ligos mirė gim. mokinė Genovaitė Morkūnaitė, 15 m. amžiaus. Palaidota vasario 10 d. Kasselio-Oberzwehren kapuose.

Edv. Š.

Prancūzų zonos DP važiuoja Australijon

Freiburgas. Pirmą kartą čia atvykusi Australijos komisija per kelias dienas priėmė nemažą DP skaičių, iš jų apie 120 lietuvių, iš kurių kai kurie jau turėjo garantijas JAV, bet nesulaukę JAV komisijos, sunkių gyvenimo sąlygų verčiami, vyksta ten, kur greičiau paima. Refikia pastebėti, kad Australijos komisija išrinko geriausius iš geriausių, t. y. nevedusius iki 45 metų, o vedusius su šeimomis — 50 metų. Tuo būdu daugelis senesnių aktrio, nors būta darbingų ir gerų specialistų. Išvykimas į Australiją numatomas balandžio mėnesį. Ryšium su tuo, kad emigruoja DP neva palieka būtus apvertkiname stovy (apgaudinti balda, suplėšytos patalynės ir t. p.), išpėta, jog neatlyginę padarytų buto savininkui nuostolių DP negalės išvykti, kol jų neapžūrės Butų Skyrius. Šis patvarkymas atrodo keistas, nes dažnai būtų savininkai duoda DP blogiausius baldus bei patalynę, o vėliau reikalauja atlyginti, ypač kilius

gineči dėl laiku nesumokėtos nuomos, kas po pinigų reformos DP nėra lengva įvykdyti.

— Naujoji studentų valdyba kreipėsi į bendruomenę, prašydama sekmadmeniais kviesti bent pietums studentus, nes DP restoranais tomis dienomis uždarytas. Studentai dėl lėšų stokos negali kituose restoranuose maitintis.

— Nuo sausio mėn. 1 d. padidintos DP maisto normos 30%, kas yra sveikintina ir reikia tikėtis, kad šis pagerinimas nebus paskutinis. Tačiau nusiskundžiama bloga duonos kokybe, nors duona yra svarbiausias DP mitybos produktas. Maitinimo skyriaus išskabintas viešas pareiškimas, kad tai įvykę dėl blogos rūšies miltų. DP pageldauja gauti duonos mažiau, bet geros kokybės. Taipogi nusiskundžiama, kad jau keli mėnesiai, kaip dirbantieji negauna taip vadinamo PK priedo (cigarečių ir kit.), nors kitose vietose tie priedai jau seniau išduoti.

DP

A. VILKAS

SLAUBAS EINA PER EUROPA

ATSIMINIMAI

Viename miestelyje sustojame, pastovime ir grįžtame atgal. O saulė kepina. Salos klimatas patinka: visur žalia, vešli augmenija, oras galvinantis.

Tik tas beprotiškas vaikymas... Laimė, kad vadovas pats eina pėsčias ir neskuba. Pasukame į laukus.

Susidraugauju su Eduardu. Paimu nešti jo lietpaltį, nes jis jau nuvargęs, kojos nutrintos, vos paeina. Mes dar išsaugojome kai kuriuos daiktus, nes nespėjo pakratyti ir duoti priešaišką, t. y. viršininkai neatliko iš skubumo dviejų neatskiriamų svarbių „pareigų“.

Laukuose prisijungiam prie besilinsnių rusų naujokų voros. Pro šalį eina karininkas ir pastebi — nemindžioti sužaliavusių javų. Kareiviai juokiasi, atsilabinėja, vadina jį „zajoba“ ir t. t. Nelaimė tam, kas bando sovietus pamokyti žmoniškumo. Tie sužvėrėję žmonės, tik pralaimėję pradėtų protingiau galvoti.

Viename kaime sustato mus į rikiuotę. Nežinau, kaip patekau šalia Kazio, nors tuo momentu ir nesistengiau.

25 mūsiškių išrenka į priešlėktuvinę. Likusius perskiria į du būrius. Į pirmąjį patenka, tur būt, vieni lietuviai. Į antrąjį būrį: Kazys, aš, Dukšta, Pienininkas, Zakristijonas, Aukštaitis, Kazimieras, Mikas, Šernas, Juodys, keli rusai ir besarabai. Juozukas, nors tėvas ir maldavo, paskirtas prie diviziono pasiuntiniu.

Mūsų būriui liepia krauti daiktus į vežimą ir keliauti. Atsiskiriame nuo draugų. Plentu autobusais vežamos kiaulės. Vienas parsiukas, uždėjęs pirmutines kojas ant auto užtvaros krašto, žvalgoši, ar apsimoka šokti lauk, bet vis neapsprendžia. Praeina pro šalį kažkios bepročių ligoninės. Pakely sustojame užkąsti. Štai ir Putbus, parko miestas. Alėjoje, tur būt, buvusių kunigaikščių rūmai graikiškoniai

kolonomis. Vėl sustojame pailsėti. Šilta dieną pavėsy, sodrioje žolėje, taip malonu gulėti ant pilvo.

— Vaje, pas Aleksą liko mano pažymėjimas, — dejuoja Kazys.

— Bet dėl to mes kartu patekome. Nenusimink. Puiki čia sala, tyras oras; kokie žali medžiai.

— Čia „VELNIO“ sala. Dabar tai pakliuvome. Tai tau ir pasienio sargyba. Durnas, kad pirma nebėgau, — sako Kazys.

— Bus laiko.

Ziūrime susimąstę. Pro rūmų kolonas praeina nuostabaus gražumo moteris. Kaip graikų Elena.

— Graži sala išaugina tokias gražias moteris, — sakau.

— Bet ir per ją, per būt, jau perėjo „koleika“ rusų.

— Visoms vokieletėms dabar — ne gyvenimas.

Vėl pasijudiname. Po poros km. prieiname miestelį prie jūros — Lauterbach. Buvusiuose, tur būt, svetimšalių barakuose įkurtos kareivinės.

Mus skirsto: prie vieno barako palieka Miką su Kazimieru, toliau Zakristijoną su Aukštaičiu... Liekame: vienoje gretoje — Kazys ir aš, antroje — Pienininkas ir Dukšta. Bet rusas sumaišo mūsų gretas ir skiria mane su Dukšta.

— Mes norim būti kartu su juo, — sakau rodydamas į Kazį.

— Na, gerai.

Abu patenkame į I kuopą, o Pienininkas su Dukšta — į II kuopą. Prie barako lango pastatytas stalėlis, kur raštininkas surašinėja visus naujokus. Laukiame, laukiame eilės.

Ateina Dukšta su Pienininku ir Mikas su Kazimieru. Keli rusai apžiūrinėja naujokų plaukus ir, jei ilgi, apkerpa čia pat, parklupdę ant rajono žolės.

Godūs seržantai vaikštojo apie mūsų dar neapkraustytas kuprines ir nerimauja. Jiems krinta į akį Mikas.

— Parodyk, ką turi... Tu esi karys, tau tiek daug nereikia.

Atima gerus, minkštus batus, dar iš Lietuvos išsaugotus, pirštines, kojines, atsarginius rankšluosčius ir kt... Kai ką padalina aplink supuolušiams rusiškoms naujokams, kurie už

tuos menkėklius chorą pritaria seržantui, kaip varnai lesdami lavoną.

— Na, žinoma, drauge, žinoma, kam tau tiek daug nešiotis! Kai reikės, visko gausi!

Aptvarkę Miką, mūsų nekabina. Visus surašo. Sutemus patenkame į tuos medinius barakus. Su Kaziu laikomės kartu: į sarašą kartu įsirašome. Dėl to pakliūname į tą patį skyrių. Būrininkas ir I-mo skyriaus skyrininkas Sofian truputį paslaptingas, atidus rusas. Mūsų, II-ro skyriaus, skyrininkas Chrienov rudo veido, nepiktas rusas. III-čio skyriaus skyrininkas Gullajev, linksmas, atviras.

Šį vakarą mes turime išplauti kambarį. Išgirdęs mus kalbant, atsiliepia jaunas kareivukas (Mogila):

— Aš irgi lietuvis iš Vilniaus krašto.

— Kaip čia pakliuvai?

— Prie Greifswald'o.

Mes žiūrime su panika į tokį kvailėlį: buvo taip arti sąjungininkų ir pateko rusams.

— ... Aš užsirašiau bielarusu.

— Kodėl?

— Maniau — gali lietuviams keršyti.

Kitas karys irgi atkreipia į mus dėmesį.

— Aš esu latvis, — pasakoje jis rusiškai, — iš karto maniau, kad jūs latviškai kalbate.

— Latviai ir lietuviai dažnai tokiu atveju apsirinka. Na, tai esi mūsų „bralis“.

Su Kaziu skubiai ir vikriai plauname grindis, kad įtiktume viršininkams.

1945. V. 25. Penkt.

Rytą mus pakelia švilpukas. Pajuntame, kad čia ne atsargos pulkas, kad mus pagavo baisios ir beprasmiškos šovietiškos disciplinos nagai. Gimnastika, prausimasis pajūry sūriu vandeniu... Tuoju rikiuokis apžiūrai, pratimams. Puryčiams duoda net rudo (nebaigto valyti) cukraus.

Pirmoji pamoka — politinė informacija: truputis žinių tarptautinės padėties.

Kodėl prašoma tylos?

Šių metų „Mintis“ Nr. 11 savo nuolatinio ar atsitiktinio bendradarbio E. A. Lūpomis, XX-atominiame amžiuje paprašė tylos. Tikrai idomu. Tylos prašoma, kai viskas siūbuoja, kai verda, kai vyksta kova, tempas, o čia štai sušunkama: „Prašome tyliau!“

Pasirodo kalba eina apie rašytojus, tiek čia tremtyje, tiek jau užjūriuose begyvenančius.

Pirmoju atveju paliečiami rašytojai dar kol kas tremtiniai ir sakoma:

„Per pirmąjį rašytojų suvažiavimą, įvykusį Tūbingene, į draugiją buvo patekusi visa eilė žmonių, kurie nebent patys save laikė rašytojais ir per paskutinį Rašytojų Draugijos suvažiavimą Augsburgėje iškėlus tą

klausimą, vėliau buvo iš Draugijos narių sąrašo išbraukti“.

Tai neatitinka tikrovės. Kad toks klausimas kilo — faktas. Kad yra reikalo ir prasmės ką nors daryti — tenka sutikti, bet kad kas būtų kada nors išbrauktas — kol kas nežinoma. Taigi per drąsus teigimas. Faktai, viešpatie, nepatiktinti!

Girdi, kaip gali steigti draugijas, ir dar rašytojų, žmonės, kurių gerbiamas viešpats E. A. net nepažįsta. Štai rikiuojame juos visus iš eilės: p. M. Aukštaitė, kurios namuose (ne bute, kaip manytumė suprato E. A.) įvyko steigiamasis Kanados Lietuvių suvažiavimas. Kanadietė p. M. Aukštaitė, senųjų emigrantų tarpe žinoma kaip uoli lietuvių veikėja — rašytoja. Ilgą laiką, kol dar taip mažai buvo kovojančių dėl tėvynės laisvės, p. M. Aukštaitė faktiškai leisdama ir redaguodama „Nepriklausoma Lietuva“ (Kanados lietuvių neperiodinį laikraštį) daug yra nusipelnusi ir nuveikusi. Šiandien jos ugdytasis laikraštis virto savaitraščiu ir jo redagavimą perėmė, manytumė drauge su visais dabartiniais nuolatiniais bendradarbiais, p. J. Kardelis. Manytume visai nenuogaštaudamas, kad jais yra ir bus M. Aukštaitė, Pr. Kozulis, J. Nevardauskas, iki šiol buvęs Pr. Rudzinskis, V. Sirvydas, Alšėnas ir kt. Panelės M. Aukštaitės išrinkimas pirmininke — tai joks nesusi-pratimas, bet loginga išvada, tiek moraliai, tiek materialiai. Todėl p. E. A. svaidymasis žodžiais: „Kanadoj susikūrė dar viena lietuvių kultūros tvirtovė, galėtų mus tik džiuginti, jeigu ta tvirtovė gintų, aiškesnį kariai. Deja, jos įgulos tarpe nėra nei vieno kiek šaunesnio eilinio, nei nekaltant apie karininkus“. Toliau: „O kažin kaip jaučiasi pati p. Aukštaitė savo aukštame soste, ar jai nepradės sukintis galva“ — yra tuščiažodžiavimas. Patartumė p. E. A. pavartyti „Nepriklausoma Lietuva“ ir J.A.V. leidžiamus laikraščius, kad sužinotumė tiesą, o vėliau ar tik neteks mušantis į krūtinę „mea culpa“ — šauktis. Ponas E. A. Kanados Rašytojų Draugijos tarpe ieško autoritetų, be kurių pagal jį nėra iš vietos.

Manytumė, kad ne autoritetas lemia reikala, o antra nenorėkime, kad mes kiekvienam žemės kampe turėtumė po Vincą Krėvę, po Valčiulaitį ar Aistį. Jei Kanadoje nėra tokių, kokius p. E. A. norėtų matyti, negi p. E. Aukštaitė kalta. Tiesa, jau dabar ten J. Kardelis, Vytautas Tamulaitis — atsiras ir daugiau, emigracinis tempas auga. Dabar gi tenka džiaugtis, kad turime juos. O jie tikrai pagarbos verti, nes jų darbas ir talkinančios pastangos įgalino p. M. Aukštaitę testį pradėti darbą. To pasekoje šiandien Kanadoje turime puikų savaitraštį su prityrusiu redaktorium p. J. Kardeliu priešakyje.

Tai kam gi, viešpatie, drumsti vandenį, kam piktai sielotis, nebent, kad čia dar į Rašytojų Draugiją nepripata, o ten nuvykti nesusipėta.

Jonas Rūtenis

Sensacingi parodymai Kravčenkos procese

Mūsų Paryžiaus korespondento

Paskutinę savaitę Kravčenkos procese vyravo DP liudininkai, kuriuos užbaigė savo sensacingais parodymais buvusi vokiečių komunistė Margarethe Buber — Neumann.

Pradžioje, grįžtant prie DP, reikia pažinti, kad jie „iš peties“ gynė pažymėti, kad jie „iš peties“ gynė sovietų „rojų“. Aišku — komunistams DP parodymai labai nepatiko, tad jie grįžėsi visokių šmeižtų ir provokacijų.

Kas tie DP? Tai daugiausia buvę Kravčenkos draugai ar pažįstami, su visais pavojais išvengę Stalino kilpos, nors visi liudininkai buvo daugiau ar mažiau nubausti. Žymesnieji iš DP pasirodė Lebed ir Antonov. Lebed 1937 metais buvo suimtas, kalintas, išvengęs kilpos, atsistatė vokiečių deportacijoje. Komunistai bandė jam primesti šnipinėjimą vokiečių naudai ir statė labai suktus klausimus, į ką Lebed atsakė: „Aš neatsakysiu į NKVD provokacijas“, už ką prancūzų komunistai smarkiai įžeidė.

Antonovas — aukštoka ir labai aristokratiškos išvaizdos: energingo veido, išbalęs, uždaras, taktingas. Jis pažino Kravčenką tada, kai šis buvo direktorium vienos įmonės, kurioje dirbo 1600 darbininkų. Ramiu tonu jis nupasakojo gyvenimą Sovietų Sąjungoje.

Komunistai bando Antonovą apšaukti kolaborantu. Bet išpėja juos: „Gyvenu Lindau pabėgėlių namuose, perėjau visus skryningus ir juos nebūriu ko daugiau besakyti“.

DP parodymai, nors ir teisingi, praeina be didelių sensacijų: vienodi — kalėjimai, tortūros, tremtis... Sovietai atsilygino DP liudininkams tuč lygiai: įteikė notą Prancūzijos Užsienų Reikalų Ministerijai, reikalaujanti tris liudininkus išduoti, kaip karo nusikaltėlius, jų tarpe ir Antonovą.

Bet jų prancūzai neišdavė, nes: 1. jie gyvena Vokietijoje, jų tarpe du — amerikiečių zonoje, 2. Prancūzijos yra atvykę, kaip liudininkai, o tuo pačiu turi liudininkų neliečiamumo teisę.

Man atrodo — per mažai pasirodė DP. Pavyzdžiui, kad ir mūsų liudininkai iš Praveniškių, Červenės, kur dokumentacija apie Rainius.

Nors Kravčenkai primetama, kad jis esąs šalininkas tokios Rusijos, kuri apimtų caro laikų sienas, bet vistiek reiktų pagalvoti. Dėl šios priežasties kai kurie ukrainiečiai atsiskė rūdiję. Bet šlandien mums svarbu, kad kuo plačiau būtų išgirsta apie Lietuvą. O Kravčenkos procesas tam puiki platforma. Procesui spauda vietos dešimteriojai daugiau skiria, negu UNO konferencijai. Ir tai — prieš didžiulį Sovietų Sąjungos pasipiktinimą...

MARGARETHE BUBER — NEUMANN

Jau penkios savaitės, kaip vyksta procesas, bet pirmas toks sensacingas parodymas.

Nedidukė, liekna, apsirengusi juoda, ilgais, rūpestingai suukuotais plaukais, išdžiuvusio veido. Inteli-

gentiškos moters išpūdy. Stai porėtetas ponios Margarethe Buber — Neumann. Ji yra dukterė žymiojo vokiečių filosofo Martin Buber ir žmona vokiečių komunistų vado Heinz Neumann. Jis buvo vokiečių komunistų politbiuro narys, vienas iš Kominternos vadų. Pati Margarethe Buber — Neumann buvo žymi vokiečių komunistų partijos narė.

Teisme ji prabilo vokiškai ir jos kalba skambėjo lyg kaltinamasis aktas.

As savo išgyvenimais patyrė, ką reiškia Stalino režimas — pradėjo Neumann. — Todėl ir atvykau čia pasakyti visa tai. Aš buvau nuo 1921 iki 1926 metų vokiečių „komsomolco“ narė, vėliau aš buvau vokiečių komunistų partijos narė. Mano vyras, Heinz Neumann, buvo Politbiuro ir Kominternos narys iki 1932 metų, kada jis pateko „nemalonėn“ už pasipriešinimą Kremlui.

Kodėl Neumann pateko nemalonėn?

Pasirodo, Maskva jau 1932 metais pradėjo taikytis prie Hitlerio... Iki tol vokiečių komunistams buvo įskaita visu kuo persekioti nacius, o Ernst Neumann įsakė juos tiesiog žudyti. Staiga Neumann yra pakviestas į Maskvą ir pats Stalinas liepia... nusileisti. Jam Stalinas pasakė:

„Negalvok, drauge Neumann, kad nacionalsocializmas Vokietijoje ateis į valdžią“.

Anot Staliną, naciai per daug būsią užimti Vakarais. Jei naciai ateitų į valdžią, negi bolševikai galėtų ramiai plėtoti socializmą Rusijoje?

Bet Neumannas buvo kitos nuomonės. Jis nesutiko su Stalino pasiūlymu leisti ir flirtą su naciais ir įsakė beatodairiškai kovoti su jais. Tačiau buvo per vėlu. Naciai į valdžią atėjo. Neumannas su žmona ir daugeliu kitų komunistų spruko į užsienius, pats Neumannas į Šveicariją.

Stalinas kuo ramiausiai „ugdė socializmą“ šallimais naciams viešpatuojant Vokietijoje.

NEUMANNAI TREMTYJE

Kurį laiką Heinz Neumann buvo redaktorium ispanų komunistų laikraštį „Mundo Obrero“. Iš Ispanijos Neumannai patenka vėl į Šveicariją, bet čia jiems netrukus perkaista. Naciai daro spaudimą į Šveicarijos vyriausybę kad ši išduotų Neumannus. Kurį laiką šveicarai svyruoja, bet, pagaliau, papraso Neumannus surasti kur nors kitur asylio vietą.

Tą vietą pasiūlo Kremlius ir Neumannai netrukus išvyksta Maskvon. Išties — tai buvusi paskutinė vieta,

kur Neumannai galėjo vykti, nes tuo metu Europoje sjautė naciškas pamšimas ir niekas nenorėjo su jais pyktis. Maskvoje Neumannai apsigyveno Kominternos namuose, kur 4 mėnesius juos išlaikė Kominternas.

Netrukus jie pajuto „apsupimą“. Seni draugai pradėjo vengti ir šalinis, atsirado naujų, kurios... pasakyė NKVD...

1936 metų gruodžio mėnesio bėgyje Heinz Neumannas yra pašaukiamas pas Dimitrovą, tuolaikinį Internacionalo generalinį sekretorių. Dimitrovas maždaug taip prabilo į Neumanną:

„Aš į jus kalbu draugo Stalino vardu. Man yra pavesta iš jūsų padaryti naujo tipo bolševiką. Todėl jūs privalote parašyti knygą apie Kominternos VII-jį kongresą ir joje pripažinti klydę savo politiniuose veiksmuose 1931 ir 1932 metais. (Atseit, Neumannas turėjo pripažinti, kad Stalinas „nekludo“, jog neatėis naciai į valdžią!)

Bet Neumannas griežtai atsisakė tokią knygą parašyti.

NKVD NAGUOSE

Netrukus po to Heinz Neumannas buvo suimtas ir ponis Margarethe Buber — Neumann nuo to laiko apie savo vyrą nieko nežino.

Europa - Sovietų politikos auka

Baigiantis 1946 metams, pasaulyje nuaidėjo džiugi žinia, jog dėka Sovietų Sąjungos padarytos nuolaidoms, pavyko nugalėti neįsprendžius klausimus, susijusius su taikos sutartį paruošimu. Daugelis lengvai atsikvėpė, kad buvo sutarta galutinė data taikos sutartims pasirašyti — vasario mėn. 10 d. 1947 m. Paryžiuje.

Nors tai lietu tik Pietryčių Europos regioną, tačiau, Balkanų problema išsprendus, atrodė, kad spartiai bus einama prie Vokietijos klausimo išsprendimo ir tuo būdu prie galutinę karo pasekų politinio konsolidavimo. Tačiau žinant, kokių padėtyje šiuo metu randasi Vokietijos problema, verta kiek grįžti ir pažvelgti, kas beliko iš tų sunkiai išsuderėtų sovietinių „kompromisų“ taikos sutartyse su Balkanų kraštais.

Vistems tomis sutartimis paliečiami kraštams politinė sutartų klausulė įsakmiai įsako „garantuoti pagrindines žmogaus teises ir laisves visiems krašto gyventojams, nežiūrint rasės, lyties, kalbos ar tikėjimo skirtumų“.

Speciali Dunojaus klausulė įsakmiai byloja, jog „laivininkystė Dunojum yra laisva ir priinama visiems kraštams lygių teisių pagrindu“.

Ar gali skaitytojas susilaikyti ironiškai nenusišypojes, skaitydamas tuos taikos sutartų iškilmingus žo-

džius, tiek laiko ir pasišventimo kalnavusius, kol dėl jų buvo susitarta? Kieno parašais begalima tikėti, kai dveji metai po tų sutartų pasirašymo ne tik Dunojus neatsipalaidavo karo metu uždėtųjų pančių, bet dar labiau liko sukaustyti milijonai žmonių tų tautų kurie, sutartis pasirašius, vyresni greito tų sutartų įgyvendinimo.

Jei šlandien Suomija ir Italija išvengė Balkanų tautų likimo, tai tik dėl to, kad Sovietai patys nesitikiėjo tokio savo pokario politikos pasisekimo.

Visiška Balkanų kraštų sovietizacija, išplietinimas Kominformo yra ne tik sovietų politikos laimėjimo, bet kartu ir Vakarų pasaulio silpnumo paseka. Parašu ir antspaudu patenklintas išpareigojimas liko užmirštas kaip pernykštis sniegas. Kelios protesto notos kenčiančioms sovietinį režimą Balkanų tautoms — menka paguoda.

Kas čia nuostabaus, jei Vakaruose naujiesiems paktams gimstant, naujieji Vakarų galiūnų išpareigojimai lydimi mažųjų, dar laisvę kvėpuojančių, tautų nepasitikėjimu. Tas nepasitikėjimas ryškiausia iškyla mažosios Šveicarijos atsigauose apmąstymuose. Kalbant apie sunkiai gimstantį Atlanto pakto kūdikį, „Basler Nachrichten“ drąsiai ir atvira siūlo padėti ranką ant širdies ir paklausti —

„kokia praktiška nauda iš to, malantis po skruzdėlyną?“

Toliau laikraštis samprotuoja, jog esą suprantama didelė svarba politinio solidarumo tarp Amerikos, Did. Britanijos ir Prancūzijos, tačiau sunkiau suprasti, kokia prasmė tą solidarumą fiksuoti stiklo formuluotais paragrafais? Šveicarai prie geriausių norų neįžūrį, kokią prasmę turi mažųjų valstybių viliojimas prisidėti prie to pakto? Kokios naudos jie gali tikėtis? Nebent, anot to paties „Basler Nachr.“, karo atveju laikyti atsuktą užpakalį, jei kai tas karas laimingai baigtųsi, porą metų vaidinant nugalėtoja, kantriai laukti tolesnių pasėkų. Savo išvedžiojimus šveicarų komentatorius bando dar pagrįsti populiarus amerikonių politinio komentatoriaus W. Lippmano siūlymais Skandinavijos kraštams nesiveržti į Atlanto pakto kometas uodegą.

Sunku šiuo metu pasakyti, kame šveicarai įžiūri Amerikos spaudimą į mažąsias Europos valstybes, karo atveju netekiantis ginklo paramos neprisidėjus prie Atlanto pakto. Tačiau sunku nuneigti ir išvadą, jog tikrumoje amerikonių teiks kiekvienam tiek sovinių, kiek jų karo tikslams atrodys naudinga ir reikalinga, nei daugiau nei mažiau. Tai išplaukia iš mažųjų tautų traktavimo tiek dabar, tiek praityje, neatsižvelgiant visų pretenzijų į paktus bei garantijas.

- msk. -

Vyro likimo susilaukė ir žmona. 1938 metais NKVD ją suima. M. Buber — Neumann atsiduria Lubiansko kalėjime, vėliau — Burdirski. Patalpinama į prikimštą celę, kur jau randa 110 kalinių. Celėje normaliai galėtų tilpti 25 kalinės. Bet tai buvęs dar „švarus“ kalėjimas. Prasi-deda naktiniai tardymai ir kaltinimai už kontrą — revoliuciją ir kėsinimąsi nuversti sovietų valdžią... Pagaliau ji kaltinama trockizmu. Ypač primetama, kad ji įkalbėjusi savo vyrui paleisti šūkį: „Mūsų nacionalsocialistai visur, kur tik sutinki...“ Šitai buvęs pats stipriausias kaltinimas.

„Istoriją“ NKVD baigia įprastai: 5 metai ištremimo Sibire. Kaip „pavojingas elementas“ ji atvežama į pietų Sibirą — Karagandą, kur yra įrengti didžiuliai koncentracijos lageriai, dažnai 2 kart didesni kaip Danija...

Atsidūrusi Sibire, Margarethe Buber — Neumann dar buvusi naivi ir maniusi apie kažkokią teisę. Ji suredagavo skundą prieš teismo sprendimą, bet skundas atsidūrė NKVD šiukšlių dėžėje, o pati Buber — Neumannis laukais. Bet „Pravdoje“ nesiškai paliegiusi ir netekusi sveikatos... Šitame drausmės karceryje sovietų vergų laukia neįsivaizduojamos kančios. Retas gyvas iš jo išeina.

Pats jau lageris, sovietiška vadinamas „laisvasis lageris“, žmogų pavertia gyvuliu: nuo aušros iki saulės laidos sunkiausias darbas, badas ir kančia... Stepėse patruliuoja raiti NKVD-istai ir joks pabėgimas nėra įmanomas.

VERGAI SIBIRE

Ištremtieji gyvena savo pačių ramomis sulpydytose lindyse, kur knibžda milijonai blakių, utelių ir blusų.

Anot Staliną, tai buvo garbė, kurią mes pelnėme šiuose koncentracijos lageriuose, — sako Buber. Prieš ištremiama į Sibirą, skaičiau „Pravdoje“ straipsnį, kuriame buvo iškeliami socializmo laimėjimai — paverčiant Kazan Stepes kultūvų maius laukais Bet „Pravdoje“ nebuvo nė žodžio, kas turėjo šias stepes paversti derlingais laukais. Nė žodžio — kad tai atliko vergai...

Taigi, Sibiro vergai savo krauju ir kančiomis iš stepių padaro derlingus laukus.

Patys lindi urvuose, po darbo gali judėti apie 500 metrų ilgio „gatvėje“ ir keli žingsniai iš jos... mirtis. Kas 50–60 kilometrų yra tokios vergų „stotys“ apsuptos patrulių ir šunų.

Esama šokio — tokio „gyvenimo“. Moterys, bado verčiamos, parduoda dviem — trimis ir daugiau vyrų, kurie „mėle vagia“ su didele rizika: mažiausiai trys dienos karcerio... Ištremtos šeimos perskiriamos, net perskiriamos tos, kurios „susiformuoja“ pačiuose lageriuose. Jei moteris susilaukia kūdikio, tai politinėms kalinėms, nuteistoms 3–5 ir daugiau metų, po gimdymo kūdikis (Nukelta 15 pusl.)

(4)

A. M. Katiliškis

Vaizdeliai

Dar kambaryje Nr. 2, į kurį jis atvyko iš belaisvės, jis atskleidė klaidžius savo kelius. Jei amerikoniui sekėsi išvengti kareiviško munduro, tai Grybei tų pyragų teko pervirš. Caro armijon tarnauti jį pašaukė pasibaigus japonų karui. Pasiekė Amūrą, perėjo Centralinę Aziją, Ukrainą, Kaukazą. Jo tarnybą prailgino iki penkių metų neramumai Užkaukazėje ir įsikilimas Persijoje.

Nespėjęs kaip prigulint atsigauti, keturioliktais vėl buvo išvežtas kariauti, ir pakarpačiuose pakliuvo vokiečiams belaisvėn. Parsidengęs jau nepriklausomai Lietuvai esant. Tikra motinė nepažino, pamatiusi ateinantį per kiemą, nuplyšusi ir iki vidurio krūtinės šviluojančia barzda.

Bet iš jo juokėsi ir toliau. Keturiolikosmetį ketvirtų liepos viduryje jisėjo į tvartelį arkliai šeko užmesti. Prie vartų sustojė sunkvežimiai ir jam pamėjo. Kai jis nesisukubino, du kareiviai čiupo ir įkėlė mašinon, vienmarškinį ir basnirčia įsipyruši klumpėm. Jį apgėję kareiviai ir pasistūmė Norvegijon. Juos nugarūdo net už Narviko, kur gaubiami numirėliškos poliarinės šviesos kierto apledėjusias uolas. O pava-sarį traukė žemyn į pietus, mįsdami žuvinį.

Baigdamas Grybė visuomet priduria:

— Du kartu po penkis metus praleidau svetimos žemės, atsidūręs ten ne savo noru. Minėsi, vaikel, mano žodį!... Ir šiuo kart penktaisiais to paties sulauksiu...

Tikėti ir ne. Bet taip malonu klausytis!... O gal?... Ar nebūdavo ir seniau nutikimų, kurie vėliau virto pasakomis, nes jie seniau suvokiami ir painūs.

Būnus, nežūrint amžiaus ir judrus ne pagal storį, jis randa šen ir ten vietos pasireikšti. Jis išbandė neviena amata, bet galiausiai sustojė prie daržo. Aukštos mūro tvoros atkaitoje pasirodo nenaudojamą rėžį, nurinko akmenis, išu-

po plytas, nuvertė betono nuolaužas ir sukasę žemę padiegė įvairiausių augmenų. Lysvės aptvėrė plytų tvorele, apdėjo baltais akmenėliais. Jis augina tabaką, tomatus, agurkus, krapus, ridikėlius ir gražiai žydinčias gėles. Jis laisto, rati, trešia, rašlioja ir skambloja lapus ir ūglius. Jo darželis žėri iš tolo ir vilioja atsisėsti tam tyčia sukaltan suolelin ir pasigėrėti.

Praeina valandos, dienos. Grybės ūsuose vėlinas kratini krato, bet jis sukasi. Jeigu reikia — prašom. Jūs gausite ir skaičiavėdžių gėlių ir sultingų daržovių. Jis mielai tai teikia ir mielai plepa su kalmynėmis. O kai lieka vienas, atsislošia, lazda paguldes šale, ir snūduriuoja. Ne, jis apmąsto savo daržą ir sodną, peliką namie Dievo valiai. O, koki apynojų jis išugdė, kokias spurgas jie krovė ant aukštų virpėlių! Kokius vaisius vedė žemaugės obelaitės ir tirštas kekes serbentų krūmai!

Darbo jis nebeleško. Tiek to su markėmis. Tabako iš paties daržo užtenka, ir dargi geresnio. Jis paeina, sustoja, perkošia pirštais ūsus, subeldžia lazda į užsiritusį batą ir, tada jam pasirodo, kad laikas bėga, laikas artėja ir greitai pasieks ribą. Jį aiški. Tada, tada jis tikrai išvys apynojų ir žemai-ges obelaites, kraunančias vėsiuose šakose naują derlių.

4. TABOKIUS

Jį vadina pleninku. To skalstaus rausvumo ir iš pieno plaukusio baltumo, kurs pasivaizdina paminėjus šią profesiją, jo veide nerasete nė lašo. Jis greičiau šėmas, apstagaravęs retai skutamos barzdėlės šeriais, riesta nosimi ir išsišovusiais žandikauliais. Ir plaukai derinasi odos spalvai, jie tartum pelenų pribarstyti ir sunkiai duodasi suukuojami. Jo povyza stati ir liekana, smakras atsiškiš ir palinkę pečiai. Bet tai greičiausiai dėl jo pomėgio laikyti visą laiką rankas kelnų kišenėse. Jis be to mažakalbis, tačiau mėgstas draugija. Sustojęs tris žingsnius atstu nuo besikalbančių būrelio, išklauso iki galo, kartas nuo karto krestelėdamas galva, kas turi reikšti pritarimą arba protestą. Jis turi iš to dvigubą naudą: — ne-pirkdamas ir neskaitydamas laikraščių, pulkiai orientuojasi

tremtiniškoje geografijoje, biliuose, politiniuose potvyniuose ir atoslūgiuose ir, sutaupo pinigų.

Jo kelias užtemdytas miglų, bet iš to, kaip pavyzdinai jis laikosi ir sugeba vingiuoti, galima manyti ir seniau buvus dorą pilietį. Manoma jį buvus policininką ir, gal net vyresnį, nes tam tikrais atvejais, kada pasiekia sau leidžiamą linksmybės ribą, kapotais sakiniais kritikuodamas tai eismo taisyklės, tai kitas viešąsias negeroves, priduria: — „Mano nuovadoj to nebūdavo...“

Jo pavardė mažai kam žinoma, bet nebūdamas garbėtroška ir tuščiai ambicingas, pilnai tenkinasi tuo, kuo vadina. Jis nespaudė nė sūrių, nė sviesto nemušė, o pinigų pilstė į vaikų ir moterų kibirėlius. Šale virtuvės pasistatęs kelis bidonus, sąžiningai karpė numerėlius iš kortelių, visą laiką pavaikydamas kates, laiznančias nusitaikiusį pieną.

Jo kelias Arklų Vandens gatvėn, buvo patsai sunkiausias. Prancūzai iš belaisvės jį atleido, nutarė, kad nebeapsimoka su juo terliotis ir kur nors vežti. Badas ir vidurių ligos jį žliaurijau sunaikino. Parašę raštelį, jį paliko gulėti stotyje. Ir ten jis nugirdo, jog tame mieste esama tautiečių. Ropliomis ir lazda pasiremdamas, sugaišdamas visą dieną, pasiekė pagaliau stovyklą. Nori — nemori teko jam užieisti lovą pirmame aukšte. Kiek vėliau jį apniko bjaurūs šašai, o jiems nubirus, taisėsi, kaip ant jaunos žolės. Jo epetitui nusakyti nėra tinkamų žodžių. Rijo ką sugriebdamas visą laiką, kai nemiegojo. Ko, ko, bet miego sau tai neskundė. Po pusryčių dėdavo akin iki pietų, o po jų, draugai pažadindavo tik vakarienei. Išgėręs kavos su puskepalio duonos ir plytele margarinu, dar pavyzdinai srėbė pietų sriubos likučius ir, tuojau pat darydavo „mažąjį miegelį“. Bet pabūdavo tik sekanti rytą pusryčiams, su batais kelnėmis ir švarku.

Paskui jau reikala kloti pusėtinai. Vaikštinėdamas patogiai sukišęs rankas kelnų kišenėse, kaip gerokai muštas ir vaikytas vilkas, uodė orą ir jautė kur kokie vėjai pučia ir kvepia.

(Bus daugiau)

KULTŪRINIS GYVENIMAS

Tautinės gyvybės sargyboj

Dr. Eugenija Gurskis / Rašo A. Merkelis

Vienoj senoj lietuviškoj dainelėj berniškis kreipias į susimąčiusią mergelę:

— Dainuok sesyte, ko nedainuosi? — Ko rymai ant rankelių? Rankelės užrymotos.

Mergelė atsako, paaiškindama savo liūdesio priežastį:

— Kur aš dainuosiu? Kur linksma būsiu: yra daržė iškadą, darželė iškadūžė. Rūtos numintos, rožės nusuktos, lelijos išlakstytos, rasužė nubraukta.

Berniškis teiraujas, kas mergytei tiek žalos ir skriaudos pridarė:

— Ar šiaurys pūsdamas, ar upe ištvindama, ar perkūnas su žaibais mušdamas, bet barzdoti vyrai, vyrai iš jūrų, prie kranto leidos, į daržą kopė, rūtos numynė, rožės nuskytė, lelijas išlakstė, rasužė nubraukė. O ir aš pati vos išsilaikiau po rūtų pašakėliu, po juodu vainikėliu, — skundžias mergelė.

Toj senoj liaudies dainelėj, primenančioj, gal būt, normanų laikus, paprastais žodžiais griaučiai nusakoma mūsų tautos tragika. Prie Baltijos jūros, gintaro pakrantėje gyvenanti talkinga ir darbšti lietuvių tauta nuolat priešų buvo užpildinėjama, jos žmonės naikinami, jos kultūros darželiui daroma žala. Ir pati lietuvių tauta, kaip toji dainų mergelė, vos išsilaikė „po rūtų pašakėliu, po juodu vainikėliu“. Lietuvių tauta išsilaikė, nes buvo ištikima savai kultūrai, buvo pasiryžusi gyventi ir kurti, brangino laisvę, o netekus jos, kovojo ir vertės. Prie jos. Tačiau lietuvių tautoj, gyvenančioj ant didžiojo tautų kelio tarp Rytų ir Vakarų, nuolat priešų mindžiojamoj, nebuvo nei saugu, nei linksma, nei visiems per daug sotu.

Iš svetimųjų vergijos Lietuvos jos vaikai sklido po platųj pasaulį, vieni ieškodami duonos, antri laisvės, tretieji laimės. Lietuvių vienintelė pasaulioje tauta, kurios trečdalis žmonių gyvena svetur, daugiausia Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

Kas atitruksta nuo savo tėvynės, nuo savo tautos kamieno, tam anksčiau ar vėliau lemia ir nutausti, žūti savo tautai. Vien tik Jungtinėse Amerikos Valstybėse mes turime apie milijoną lietuviško kraujo žmonių. Ar jie visi tautiškai gyvi, ar jie visi jaučiasi lietuviais esą ir atiduoda prideramą duoklę savo tautinei kultūrai? Taip, dėja, nėra. Iš to milijono tik gal koks vienas kitas šimtas tūkstančių save balaiko lietuviais ir iš jų tik gal keliasedešimt tūkstančių lietuvių daugiau ar mažiau besidomi savo tautine kultūra, dalyvauja savo tautos likiminių kovoj.

Išemigravusiems anksčiau ar vėliau lemia nutausti, pritaipiti prie kultūros to krašto, kuriame įsikūrė. Nutautimas emigracijoje yra beveik neišvengiamas, ir tik stiprios patriotiškai nusiteikusių asmenybių gali emigracijoje per kelias kartas išsilaikyti nenutautusios, nepasimetusios savo protėvių kultūra. Masinė emigracija, daugiausia į Jungtines Amerikos Valstybes prasidėjusi XIX amžiuje ir per kelias dešimt metų ten išvyko keli šimtai tūkstančių lietuvių. Emigracija mūsų tautai buvo žalinga, silpnino mūsų tautą ir prieš ją mūsų spaudoje buvo griežtai pasisakoma. Vis dėlto ir nepriklausomoje Lietuvoje, palyginti, nemažai emigruodavo. 1921 m. liepos 1 d. JAV įvedus emigracinę kvotą, lietuvių emigracija nukrypo daugiausia į Amerikos kraštus ir 1923—1937 m. iš Lietuvos emigravo 78.156 žmonės.

Lietuvių tremtinių didžiausias troškimas grįžti į laisvą Lietuvą. Tačiau, kol jie to negali padaryti, yra priversti emigruoti, ieškoti kitur laikinės prieglaudos. Išemigravusieji, savaime suprantama, rūpinasi kaip geriau įsikurti, kaip daugiau uždirbti, kad būtų galima greičiau įsigyti nuosavybę ir sau patikrinti ramesnę senatvę, o vaikams šviesesnę ateitį. Pristatymas prie gyvenamojo krašto kultūros, greitesnis prie jos priartėjimas, be abejo, lengvins jame gyvenimą. Tačiau iš savo tautos emigracinės praeities žinome, kad emigracija, ypač aukštos kultūros kraštuose žmonės greit nutautina. Išlaikyti lietuviams tremtinims savo tautinę kultūrą, kitais žodžiais tariant, išlikti tautiškai gyviems yra

vienas iš svarbiausių uždavinių. Tas uždavinys yra nelengvas betgi prie gerų norų ir pastangų įveikiamas. Jungtinėse Amerikos Valstybėse yra lietuvių ten gimusių, augusių ir mokslus baigusių ir vis dėlto nenu-tautusių, lietuvių vardo ir lietuviškos kultūros neišsivadėjusių, nuoširdžiai besisielojančių savo tautos reikalais ir energingai dirbančių dėl jos laisvės. Į juos turi orientuotis naujieji emigrantai, iš jų mokytis, kaip emigracijoje išlaikyti savo tautybę, nepasimesti su savo tauta.

Nepriklausomoje Lietuvoje mes gerbėme knygnešius, budriai stovėjusius mūsų tautinės kultūros sargyboje spaudos draudimo metu; gerbėme savanorius, nepriklausomybės kovų metu gynusius mūsų tautos laisvę, gerbėme ir visus kitus mūsų tautai nusipelnčius. Šiandien mes savo dėmesį turime kreipti ir pagarbą reikšti tiems, kurie svetur gyvendami savo tautybės neišsivadėję, savo tėvų kalbos nepamiršo, savo tautai dirba ir aukojasi. Juk jie svečiuose kraštuose yra mūsų tautinės kultūros švyturiai, mūsų tautinių reikalų budrūs sargai.

Tų žmonių nuopelnai mūsų spaudoje turi būti keliami ir jų gražus pavyzdys tegu būna keldrožiu mūsų naujesiems emigrantams. Vienas tokių gražių ir sekinį pavyzdžių yra Dr. Eugenija Gurskis — Gurskyte.

Dr. Eugenija Gurskis yra gimusi Chicagoje, Illinois, lietuvių tėvų šeimoje. Jos tėvas Dr. Antanas Gurskis iš Lietuvos į Ameriką atkeliavo dar jaunas, prieš pirmąjį pasaulinį karą. Amerikoje baigė medicinos — odontologijos mokslus. Dr. Antanas Gurskis (jau miręs) buvo didis lietuvių patriotas ir visą savo amžių veikliai dalyvavo lietuvių visuomeniniame ir kultūriniame darbe. Jo žmona Juzefa Zaurytė — Gurskienė-Rūkštelienė irgi iš Lietuvos atvykusi į Ameriką. Ji taip pat veikliai dalyvavo tautiniame darbe, jauna būdama dainavo lietuviškuose choruose ir dabar yra Susivienijimo Lietuvių Amerikoje narė.

Savo abi dukteris, Eugeniją ir Rūtą, Gurskiai auklėjo lietuviškoje

dvasioje, ir šeimos kalba buvo lietuvių kalba. Eugenija mokslus ėjo anglų kalba, tačiau nepamiršo ir savo tėvų kalbos ir šiandien kalba gražiai taisyklingai lietuviškai. Ne tik lietuviškai kalba, bet taip pat ir rašo, o tai ne taip jau dažnas reiškinys

Dr. Eugenija Gurskis

Amerikoje gimusių ir akštuosius mokslus baigusią jaunosios kartos lietuvių tarpe. 1938 metais Eugenija Gurskis baigė Illinois universitetą B. S. (Bechelor) laipsniu. Ligi 1941 m. studijavo ir tobulinosi medicinoje ir gydytojos stažą atliko Chicagoje, Illinois. 1941 m. Chicago, Ill., universiteto medicinos fakultete gavo medicinos daktaro laipsnį. 1941—1945 m. studijavo ir tobulinosi „in Obstetrics and Gynecology“ (akušerijoje ir ginekologijoje). 1947 metais už studiją apie vėžio ligą gavo dar aukštesnį medicinos mokslų laipsnį M. S. (Master of Science in Obstetrics and Gynecology). Ši jos studija buvo išspausdinta tarptautiniame chirurgijos, ginekologijos ir akušerijos žurnale — „Journal of Surgery, gynecology and Obstetrics“.

Dr. Eugenija Gurskis dirba šiose

klinikose: Cancer Clinic at Women's Hospital, Prenatal Clinic at Women's Hospital, Prenatal Clinic at Herman Kiefer Hospital. Be to, ji vertėsi ir privačia medicinos praktika ir turi Detroito vidurmiestyje savo privatų medicinos kabinetą-ofisą. Ji yra narė šių medicinų organizacijų: American College of Surgeons (Junior), Associate Michigan Society of Obstetricians and Gynecologists, Wayne County Medical Society, Michigan State Medical Association, American Medical Women's Association.

Darbas trijose klinikose, gausi privatinė praktika, priklausimas penkios medicininės organizacijos kasdien tiek daug laiko pareikalauja, jog, rodos, sunku ir beįsivaizduoti, kad jo dar liktų kitokiems reikalams. Ir vis dėlto Dr. Eugenija Gurskis dar jo suranda, ir ji skiria lietuviškiems reikalams. Ji veiksusi Susivienijimo Lietuvių Amerikoje ir Lietuvai Vaduoti Sąjungos narė, ji gausiai remia BALFą ir kitas lietuviškas organizacijas.

Nevisi Amerikos lietuviai vienodai atjaucia savo tautiečių tremtinių vergus, ne visų jų vienodai jautrios širdys ir dosnios rankos. Juo kurio didesnė savo tautos meilė, juo tas jautresnis nelaimėn bei vargan patekusiems savo tautiečiams, juo tas duosniau juos remia. Tokia yra ir Dr. Eugenija Gurskis. Jai lietuvių tremtinių vargai suprantami, ir ji daug energijos ir laiko skiria jiems lengvinti. Detroito veikia Tremtiniams Įkurdinti Komitetas, kuris rūpinasi lietuviams ūkininkams tremtiniams palengvinti emigraciją į Jungtines Amerikos Valstybes. Šis komitetas mūsų ūkininkams tremtiniams išrūpina darbo-sutartis ir buto garantijas. Komitetui daug padeda Dr. Eugenija Gurskis. Ten, kur reikalingas anglų kalbos mokėjimas, visi ūkininkų imigracijos dokumentai eina per jos rankas. Dr. Eugenija Gurskis ir pati yra padėjusi ne vienam lietuviui tremtiniui atvykti į Ameriką, šelpia tremtinius medžiagiskai, jiems siūsdama siuntinėlius.

Detroito lietuviškoje veikloje jaunosios kartos lietuvių profesionalų kaip ir nematyti. Bet Dr. Eugenija Gurskis dažna viešnia lietuviškų organizacijų susirinkimuose, pobūviuose, piknikuose. Ji daugiau negu viešnia. Ji savas mielas žmogus. Lankymas susirinkimų, pobūvių, pikni-

Dvi naujos A. Rannito monografijos

Lietuviams gerai pažįstamas estų poetas ir eseistas Aleksis Rannit atidavė spaudai dvi naujas monografijas apie lietuvių meną. Viena iš jų skirta tapytojo Adomo Galdiko, antrą — grafiko Viktoro Petravičiaus kūrybai.

Monografiją apie prof. Adomą Galdiką leidžia Editions Arts et Sciences, Baden-Badene. Ji išels liuksusinių leidinių su spalvotomis reprodukcijomis gillaspaudės technikoje. Knyga spausdinama lietuvių, anglų ir vokiečių kalbomis. Paraleliai išleista žinomo prancūzų kritiko bei meno teoretiko Waldemar George'o prancūzų kalboje studija apie šį žymųjį mūsų tapytoją, kurio paroda Paryžiuje, sukėlusį prancūzų tarpe susidomėjimą lietuvių menu, priklauso prie svarbiausių mūsų kultūrinių laimėjimų 1948 metais.

Monografiją apie Viktorą Petravičių leidžia arch. T. J. Vizgirdos leidykla, Münchene. Ji išels taip pat prabangių leidinių, reprezentuodama dailininką kaip grafiką ir tapytoją su savitu veidu. Knyga skiriama anglosaksų tautoms susipažinti su mūsų menu.

Nepavargstantis lietuvių meno ir literatūros populiarizatorius Aleksis Rannit tarp kitko yra tarptautinės meno kritikų organizacijos — Association Internationale des Critiques d'Arts — narys Paryžiuje bei tarptautinės rašytojų organizacijos — PEN-Klubo — narys Londone. Vienas iš geriausių vokiečių meno žurnalų — „Das Kunstwerk“ savo paskutiniame numery išspausdino A. Rannito straipsnį „Erster Weltkrieg der Kunstkritiker“, kuriame be kitko išsklaidoma meno piktnaudžiavimo politiniams tikslams pavergtuose kraštuose problema. A. Rannit, kuris mūsų dailės apraškų meno filosofijos prasme interpretacijas patiekia literatūrinėje formoje, yra parašęs studiją apie Ciurlionį — „Ciurlionis — pirmasis moderninio meno metafizikas“, kuri, galima tikėtis, bus išleista Paryžiuje.

ku, kurių esti nemažai, jau savotiška didelė auka: juk Dr. Eugenija Gurskis gydytoja, ir josios laikas brangus. Amerikiečiams — time is money — laikas — pinigai. Visiems Detroito gyvenantiems lietuviams tremtinims (o tokių ten jau nemažai esama) Dr. Eugenija Gurskis yra gerai žinoma ir pažįstama. Ji teikia jiems medicinos pagalbą ir padeda visiems, kurie tik į ją kreipiasi ir paramos reikalingi.

Nors Dr. Eugenija Gurskis gimusi ir augusi Amerikoje, Lietuvos niekad nemačiusi, tačiau ją žavi jos tėvų žemė, ji domisi Lietuva, jos nepriklausomybės metais pasiektais laimėjimais, siejaisi dabar okupuotosios Lietuvos ir jos išblaškytų vaikų vargais ir kančiomis. Kaip kiekvienas taurus lietuvis patriotas, taip ir Dr. Eugenija Gurskis šventai tik, kad Lietuva atgaus nepriklausomybę, ir ji dirba, kad greičiau tai įvyktų ir yra pasiryžusi aplankyti laisvąją Lietuvą.

Dr. Eugenija Gurskis gydytoja. Jos profesinė pareiga — padėti motinoms naujai gyvybei į šį pasaulį ateinant. Tačiau ji visur ir ten, kur plazda lietuvių tautinė gyvybė, kur reikalinga jai pagalba, kad ji augtų ir stiprėtų.

Jei tokių lietuvių, kaip Dr. Eugenija Gurskis, emigracijoje turėsime, savo tautinę gyvybę išlaikysime.

Dr. J. Kantrimas

Ką pasakoja mūsų žemė

(11)

Lietuvių vietovardžiai

Savotišką įdomią grupę sudaro Lietuvos vietovardžiai su galūne — gala: Ariogala, Betygala, Dievogala, Gimbogala, Ramygala, Vytogala ir kt., kurių yra per 20. Būga juos siejo su galas. Tokia Dievogala esanti „dievo (dievų) galas, sritis“. Tačiau dabartiniai tyrinėtojai vertia šiuo aiškinimu abejoti; bent dalykas reikalingas pagrindinio peržiūrėjimo. Iš tikrųjų, pirmiausia įdomu, kad šie vietovardžiai susisipieję maždaug vienoje srityje — į šiaurę nuo Kauno bei rytinėje Lietuvoje; tik vienas antras jų pasitaiko šiaurinėse Žemaitėse (Vytogala Tauragės aps., Zemygala Raseinių aps.). Antra, ir formos požiūriu šie vietovardžiai yra savotiški. Jei gala reikštų „galas“, apskritai būtų laukina galūnės pakitėjimo, pvz. kaip yra Tiltagalai, Latvygalė... ne Tiltagalai. Taip pat ir pirmojo šių vietovardžių sando forma, atrodo, neretai išsiskiria iš kitų mūsų vietovardžių darybos. Pvz. jei ir būtų galima manyti, kad tokia Ramygala su -y- rodo seną būdvardžio galūnę (rami iš ramy), bet jau sunkiau taip aiškinti tokia Betygala, Zemygala (greičiau laukume, Zemėgala, Zemagalai ar pan.). Gal -y- čia yra ir sena sustabarėjusi linksnio galūnė. Kai kurie tyrinėtojai todėl mano, kad — gala čia jungtina su galėti, galia; seniau šio žodžio šaknis galėjo reikšti pvz. tvirtovę. Šios rūšies vietovardžių esą ir Vakarų Europoje. Tad tie mūsų vietovardžiai rodytų žilą senovę (pvz. Ariogala iš tikrųjų laikoma bene seniausia Lietuvos gyvenamąja vieta, nes čia randama daug akmens amžiaus iškasenų). R. Schmittleinas linkęs šiuose vietovardžiuose ieškoti sąryšio su keltais (plg. kimrų gallu, airių gal ir kt.). Kaip ten bebūtų, šie vietovardžiai, kaip sakiau, privola dar nuodugnesnio tyrimo.

20. Vietovardžiai ir istorija. — Apie praeitį patiriame įvairiais keliais iš aprašymų, dokumentų, istorinių paminklų ir kt., o apie žiląją senovę paprastai iš iškasenų. Bet apie kai kuriuos tos senovės dalykus tesuteikia žinių kalba, ypač vietų vardų studijos. Tai mūsų ypač pabrėždavo didysis mūsų kalbininkas K. Būga, kuris iš jų nemaža yra laimėjęs mūsų protėvių bei baltų tolimajai, kitų šaltinių nepasiekiami senovė nušviesti. Tokius sprendimus darome iš vietovardžių turinio (jų reikšmės) ir formos. Tiksliai tie sprendimai turi būti atsargūs, neišleidžiant iš akių įvairių vietų vardų atsiradimo ir susidarymo dėsnų, nes kitaip galima prieiti klaidingų ir absurdiškų išvadų. Žinoma, neretai tokiais atvejais reikia pasiremti ir kitų šaltinių bei mokslo sričių duomenimis ir juos derinti su kalbiniais gaumenimis.

Iš vietų vardų gali laimėti žinių įvairios mokslo šakos, kurioms rūpi jų tiriamojo dalyko praeitis, senovė. Pvz. iš vietovardžių turinio, jų reikšmės miškininkas istorikas gali spręsti, kaip plačiai būta kitados Lietuvoje paplitusių kurių medžių, augalų. Norėdami išaiškinti liepų paplitimą, tiriamo (kaip tai neseniai ir yra mėginę daryti vienas mūsų tyrinėtojas miškininkas) mūsų liepinius vietovardžius. Jų yra palyginti nemaža ir įvairių, paprastai priesaginių ar sudurtinių lyčių: Liepliniai, Liepiškiai, Liepgiriai, Lieplaukė, Lieporai, Liepalotas, Liepalingis (= Leip-al-ingis, kur šaknyje siypsi leipa, kaip žiloje senovėje mūsų protėvių, o ir vėliau prūsų bei jų kilčių buvo tariama mūsų liepa). Taip pat vietovardžiai padeda ir geografiui, kuris ieško žinių apie mūsų krašto paviršiaus vaizdą praeityje. Tokie gyvenamųjų vietų vardai kaip Giraitė, Giraiteš,

Paežerė jam pasako, kad kadaise, kai tos vietos buvo šiais vardais pramintos, čia, šiuose kaimuose ar jų apylinkėse, augta girių ar būta ežero, nors dabar jų nei pėdsako nebūtų likę.

Ypač vertingų žinių vietų vardai teikia gyventojų, sodybų istorijai. Vietovardžiuose yra palikusių pėdsakų ir mūsų krašto visuomenės bei ekonominio gyvenimo istorija. Pvz. Krauleidžiai, kuriems pradžią davė žmonės (vad. „cirulninkai“), užsiėmę senovėje tam tikru žmonių gydymo būdu — kraujo leidimu (vėliau iš to atsirado ir pavardė Krauleidis, kuris randamas jau XVI a. dokumentuose, kartais rašomas ir rusiškai Krovopusk). Rytų Lietuvos kaimai Kaimynai, Kaimynėliai (pvz. Užpalių, Musninkų vls.) yra praminti nuo kaimynų: tuo vardu XVI a. buvo vadinami belaisviai, kurių socialinė padėtis atliepia kumečių padėtį.

Naujos knygos ir leidiniai

TROPENMEDIZINISCHER FORTBILDUNGS-KURS für die Litauische Ärzte-Vereinigung. Tai Tübingeno universiteto profesorius Dr. Rudolf Fischer skaitytų 1947 m. nuo gegužės 27 d. iki birželio 5 d. Augsburgėje lietuviams gydytojams paskaitų santrauka vokiečių kalboje. Rankraščio teisėmis išleido lietuvių gydytojai. Knyga turi 120 psl. Norintieji šią knygą įsigyti, kreipiasi, atsiųsdami 5,- DM, į Dr. H. Brazaitį, (13b) Augsburg, DP Hospital.

LIETUVIŲ KNYGA TREMTYJE. 1945—1948. Sudarė Lietuvių Bibliografinė Tarnyba Memmingene, Bavarijoje. Tai tremtyje pasirodžiusių lietuviškų knygų katalogėlis, kuriame sužymėta 522 atskiri leidiniai. Didele trūkumas, kad šis katalogas iš-

leistas be lietuviškų akcentų ir nesutvarkytas alfabetine tvarka. Jį išleido International Exchange Agency Correspondence & Advertisement Neumünsteryje, britų zonoje.

1949 M. SIENINIS MĖNESINIS KALENDORIUS. Išleido „Gabijs“. Kaina 1,- DM.

LIETUVOS SOVIETIZACIJA 1940—1941 m. Išleido Lietuvos Teisinių Tremtinių Draugija 1949 m. Augsburg. Din A 5 formato knygtutė turi 48 psl.

DEMOKRATINIO SOCIALIZMO PRADAI. Įvado žodį parašė V. K. Rankraščio teisėmis išleido Lietuvių Socialdemokratinio Jaunimo Centro Komitetas 1949 metais. Normalios knygos formos, 66 psl., kaina 0,75 DM.

Stpl.

Sensacingi parodymai...

(Atkelta iš 3 pusl.)

tuojaui ašimamas ir ji niekada jo nebematys. Paliekami kūdikiai kriminalistams nutelstoms iki 3 metų...

Esama lageriuose ir „prekybos“. Valdžios išlaikomos krautuvėse pardavinėjama degtinė, saldainiai, duona, liesas sūris, silkės. Už darbą ištremitas, išpildęs darbo normą, gauna 20 kapeikų per dieną. Tuo tarpu duonos kilogramas tose „krautuvėse“ kainuoja 1 rublis, silkų kilogramas — 7 rubliai 50 kapeikų...

Bolševikai „gudrūs“ ir ten: kad vergams išpausėtų paskutines jėgas, jie atima viso mėnesio „atlyginimą“, neverta nė vieno kilogramo silkų, jei vergas bent vieną dieną mėnesyje nebeįstengia išpildyti darbo normos!

IS NKVD Į GESTAPO RANKAS

Hitlerio ir Stalino brolybė atnešė naujus laikus kai kuriems Sibiro vergams. 1940 metų sausio mėnesio vidury Margaretė Buber — Neumann staiga iš Sibiro pergabena į Maskvą, Butyrkų kalėjimą. Ši kartą celėje buvo perkeltos. Netrukus jos buvo išpraustos, sušukuotos, gražiai aprenktos, maistas ne tik geras, bet net puikus...

Kasdien dvi — trys moterys būdavo iš celės išvedamos, bet niekas nežinojo kur.

Pagaliau priėjo eilė ir M. Buber — Neumannienė. Ji ir dar dvi vokiečių komunistės — Clara Vater ir Betty Oldberg buvo atvestos į NKVD tardymo salę, kur joms buvo įteiktas tokio turinio raštas:

Jūsų baumė penkeriems metams ištremimo stovykloje yra pakeičiama būtinu ištremimu iš Sovietų Sąjungos.

Apie 30 buvusių žymių vokiečių komunistų vagone — kalėjime buvo atvežti į Brest-Litovską. Vagone buvo tarp kito vienas vengrų kilmės žydas Bloch, savo laiku redagavęs Ruhr'o komunistų laikraštį, vienas darbininkas iš Leipzig'o, užuomės vieną aršų naci, už ką jis buvo nacių teisme už akių nubautas mirti... Ir panašiai visi, nacių su „pasilgimu“ laukiami!

Brest-Litovske nelaimingieji ant vieno tilto buvo iš NKVD perduoti į Gestapo rankas... Žydas ir tas darbininkas norėjo šokti nuo tilto, bet SS jau buvo tam pasiruošusi.

Iš Brest-Litovsko jie buvo nuvežti į Liubliną. Čia paaiškėjo, kad NKVD perdavė Gestapui ir visas bylas, liečiančias kiekvieną kalinį, taigi ir jų darbus ir nusistatymą prieš nacionalsocializmą! Jos vyrais Heinz Neumann buvo labiausiai nacių pašieškomas vokiečių komunistas.

Prasidėjęs begalinis Gestapo rūšiavimas tardymas. Tardė vokiečių komunistai, dabar pasidavę nacių ir užėmę specialias pareigas: tardyti vokiečių komunistus...

RAVENSBRUCKE!

Pagaliau Margaretė Buber — Neumannienė vėl koncentracijos lageryje. Tik ši kartą ne Karagandoje, bet savo tėvynėje — Ravensbrücke! Tai buvo baisiausias moterų koncentracijos lagerys Vokietijoje.

Komunistų advokatas Nordmann:

— Iki kurio laiko liūdininkė buvote Ravensbrücke!

Ponia Buber — Neumann:

— Iki lagerio išvadavimo.

Advokatas Nordmann:

— Kas išvadavo Ravensbrücką?

— Rusai, — atsako Neumann.

— Raudonoji armija! — džiugauja Nordmann.

— Aš daugiau nebeturiu klausimų, baigia išdžiūti.

Bet M. Buber-Neumann pasako, kad ji žinojo, kas jos laukė, jei dar kartą būtų papuolusi rusams ir nagus. Lageryje buvo nacių ir rusų šnipų kartu, tai jie jau senai buvo paruošę sąrašus... Dvi dienas prieš pasirodant rusams su didžiausiu pavojumi ji pabėgo iš Ravensbrücko.

Tad Kravčenko advokatas Izard beturi pridurti:

— Aš suprantu, kad jūs labai apgalvesta... Bet jis yra čia! Margaretė Buber — Neumannienė baigus salėje buvo mirtina tyla. Paskutiniai jos žodžiai pasmerkė totalitarizmą. Abu — rudą ir raudoną. Ji žinanti gerai, ką iš žmogaus padaro diktatūra.

Net iki ciniškumo agresyvūs komunistai — ši kartą nebeįstengė juoktis ir šaipytis.

„L'Humanité“ nieko kito nebesugalvojo, kaip nutylėti, kad buvo duota proga parodyti trockistams...

SOVIETŲ BALSAI APIE PROCESĄ

Tass'as pažymi, kad jau penkios savaitės karo kurstytojai neriasi iš

kalio, geibėdami išdaviką ir niekšą. Visa tai, kad apšmeižus Sovietų Sąjungą.

Ypatingai Tass'as puola DP liudytojus. Tai perodą dar kartą, kas per elementas DP. Tai didžiausio karo nusikaltėliai, kriminalistai, pasislėpę už amerikonių ir britų nugarų, vengia bausmės, kuri juos laukia už nusikaltimus prieš Sovietų Sąjungą ir sovietų tautą!

Liudytojai būvę tipiški atstovai visos štų kriminalistų masės!

„Literaturnaja gazeta“ spausdina filmų režisieriaus Aleksandro Dovženko straipsnį, ypač nukreiptą prieš prancūzų vyriausybę. Pasak jo, prancūzų vyriausybė įsakiusi net mokyklose platinti ir skaityti Kravčenko

„pamfletą“. Reikale dalyvaujanti net užsienio reikalų ministerija. Bet visa mašina esanti užsukta Vašingtone, kurio agentai pasidavę prancūzų ministeriai. Būvę atlikta daug repeticijų, paruošiant „liudininkus“, bet girdi, esą ir nesusiklausymo. Vyriausybės organas „Le Monde“ pripažinęs, kad Kravčenko knyga, tai amerikonių špionažo darbas...

„Le Monde“ šitai savo skaitytojams patiekė... kaip sovietiško skonio ir tiesos pavyzdį...

Laiks nuo laiko Maskva skiria Kravčenko procesui „ram-ta-tri-lia-lia...“ Net apsisėjęs!

Bet nepigiai, nepigiai jai šitoji „dainuška“ atseis... Z. U.

Įvairios žinios

● Britų sir Samuel Hoare, dabar V. Templewood pareiškė lordų rūmuose, kad Britanija turinti turėti 180 aviacijos eskadrilijų, idant galėtų atmušti galimą agresorių. Jis pažymėjo, kad su tokia jėga V. Europa lengviau atsikvėptų. Lordas Vansittartas taip pat reikalauja tuoju organizuoti stiprią aviaciją. Dėl komunistinių vadų Europoje pareiškimo, kad komunistai rems Sovietus karo atveju, lordas Vansittartas pasakė: „Visai aišku, Sovietų agresijos pakvietimas“.

● S. m. gegužės 30 ir birželio 1 d. Canne'je bus Pasaulio Jūrų suvažiavimas. Jame dalyvaus 400 atstovų iš Kanados, Benelukso kraštų, Šveicarijos ir pietų Amerikos. Kongrese dalyvaus tie kraštai, kurie naudoja Romos įstatymais. Iš Prancūzijos atvyks per 600 atstovų. (R)

● Oxfordo universitete vokiečių rašytojui Thomas Mann bus suteiktas garbės daktaro laipsnis. (R)

● Britų žonoje praejusiais metais, praneša medicinos įstaigos, šnapsui sunaudoję daugiau negu 200.000.000 svarų kukurūzų. Be to, jos pastebėjusios, jog per vieną maitinimo periodą vienas Hamburgas destiliavęs 40.000 sv. cukraus, iš kurio gaminę degtinę. Šis vokiečių elgesis atsiliepią į sveikatą ir padidina sąjungininkų maisto importą. (UP)

● HTB iš Washingtono praneša, kad JAV dabar esanti pati didžiausia pokarinė bedarbė. Vasario mėnesį prisidėjo dar 550.000 bedarbių ir šiuo metu iš viso yra 3.200.000. Šiuos duomenis patiekia statistikos biuras.

● Britanija atliko didžiausius taikos metų laivyno manevrus Viduržemio-Gibraltaro srityje.

● JAV paprašė Švedijos vyriausybės, kad ji peržiūrėtų savo prekybinius reikalus su Sovietais ir jų sateilitais. JAV nenori, kad Švedija tiems kraštams siųstų tai, kas negalima siųsti.

● JAV valstybės departamentas paskelbė, kad ambasadorius Robert Murphy atšauktas iš Vokietijos ir paskirtas Vokietijos ir Austrijos reikalams įstaigos direktoriumi. (UP)

● Izraelio valstybė sudarė 12 narių naują ministrų kabinetą. Kabinete dalyvaus keturios centro partijos.

● Penktadienį rytą Sovietų repatriacinė misija iš 8 galvų apleidusi Frankfurtą. Kolona išvykusi be palydovų. Namuose, kur jie gyveno, buvo rasta vonios pilnos vandens, matyti norėjo ilgiau darbuotis, bet reikėjo apieiti.

Sovietai tuoju atsikėrė amerikiečiams, pareikalaudami atšaukti amerikiečius, kurie dirbo Sovietų zonoje prie amerikiečių karių kapų feškavimo ir jų sutvarkymo. (NZ)

● Prancūzijos armija sudaro 350.000 sausumos vyrų, 60.000 aviacijos ir 50.000 laivyno. Ramadier paprašė 19.922.330.000 frankų kariuomenei, 11.539.644.000 fr. aviacijai, 10.052.037.000 fr. laivynui, 12.484.289.000 fr. už jūrio įrengimus ir 4.968.177.000 fr. administracijos išlaidoms dviem mėnesiams.

● Prancūzijos tautinis susirinkimas — Parlamentas — 363 balsais prieš 202 nutarė atpalaiduoti komunistinį atstovą R. Garandy nuo neliečiamumo ir patraukti tieson dėl pamfletų apie užsienio reikalų min. Schuman paskelbimo. Parlamentas svarstas dar dviem komunistams atstovams atimti imuniteto teisę.

Sovietų šnipų gen. Clay neįsileidžia

Pranešama, kad rusai pareikalavę gen. Clay įsileisti tris Sovietų paieškų būrius į visas tris zonas. Sovietai yra sudarę tris specialistų (greičiausia šnipų) grupes po 15 žmonių, kurie turėtų po visas tris zonas ieškoti nacių paslėpto turto (Ir sugalvok tu man!).

Amerikiečių įstaigos suabejojo šių pareigūnų tikromis intencijomis. Amerikiečiai mano, rašo NYHT, kad šie Sovietai greičiausiai rinkty informacijos apie JAV okupacines pajėgas negu Hitlerio pavogto turto ieškotojų. (HT)

PASAULINĖS SVEIKATOS ORGANIZACIJA REMIA PREZIDENTO TRUMANO PLANĄ

Pasaulinė Sveikatos Organizacija (WHO) tapo J.Tautų organu po to, kai buvo paskirtas biudžetas per 17 milijonų dolerių sumai, iš kurios 9 milijonai eis atsilikusiems kraštams remti, kaip buvo Trumanas pasiūlęs. Lenkija, kaip ir Sovietų Sąjunga (jau pasitraukė), kaltino šią organizaciją, už tai, kad ji ignoruojanti rytinius kraštus ir todėl ji pati galinti pasekti Rusijos pėdomis — pasitraukti, jei nepakeisiantis savo politikos, kurioje, matyti, Sovietai negali vartyti propa-

gandos, nes neturi ką duoti atsilikusiems kraštams, išskyrus Stalino raštus ir bolševikų istoriją. Lenkų atstovas reikalavo WHO pakeisti politiką, atseit, pritaikyti Sovietinei linkmei. (UP/m)

BAŽNYČIŲ SUSIJUNGIMAS

AMERIKOJE

Amerikiečių laikraščio „Time“ pranešimu, neprik. krikščionių bažnyčios taryba nutarė susijungti su 70.000 narių, priklausančių evangelikų ir reformatų bažnyčiai. Balsavimo rezultatai buvo 757 už susijungimą ir 172 prieš. Šis naujas junginys vadinsis jungtine krikščionių bažnyčia, kurios narių skaičius sieks apie 2 milijonų. Tai yra didžiausia protestantų sąjunga po iširimo protestantų metodistų ir vyskupinių metodistų bažnyčių 1939 metais.

PRIEŠ HOLLYWOODĄ

Žymūs italų filmų artistai ir rašytojai Romoje įkūrė komitetą ginti itališkas filmas nuo amerikoniškų filmų konkurencijos. Komitetas įkurtas po to, kai Hollywoodo filmų importas žymiai padidėjo, palyginus su praėjusiais metais. („Die Welt“, 24. 49)

Pasaulinės stalo teniso pirmenybės Stockholme

Siais metais, vasario mėn., į Švedijos sostinę Stockholmą buvo nukreiptas viso sportinio pasaulio dėmesys į ten vyksiančias dvi pasaulines pirmenybes: stalo teniso ir ledo ritulio. Pirmosios jau praėjo, o šioms eilutėms išvydus spaudos šviesą bus žinomas ir antrasis pasaulio meistris.

Po karo stalo teniso mėgėjų skaičius žymiai padidėjo ir nuolat pritraukia naujas eiles besidominčių mažų celluloidinių kamuoliuku. Šiandien stalo tenisas žaidžiamas visuose pasaulio kampuose, pradedant vos stalą pasiekiančiais dešimtmečiais ir dar kartais jaunesniais, baigiant žilais seneliais. Jis nėra svetimas paprastiems darbininkams

ir mėgiamas turtuolių bei filmų švaigždžių jų laisvalaikio metu. Po karo pasaulinės stalo teniso pirmenybės Stockholme buvo jau trečiosios. Keli šimtai 24 kraštų geriausių žaidėjų dalyvavo komandinėse ir pavienėse varžybose. Daugiau savaitę laiko Eriksdal halėje Stockholme ant aštuonių stalų buvo pravaista virš 1000 rungtynių, išaiškinant naujuosius pasaulio meistrus. Šimtai žurnalistų, foto reporterių ir daugelis radijo pranešėjų nuolat informavo platųjį pasaulį apie šias pirmenybes.

Komandinėse vyrų varžybose dėl „Swaythlingo“ taurės titulą gynė Čekoslovakija su garsiuoju pasaulio exmeisteriu B. Vana priekyje. 18 komandų buvo suskirstyta į dvi grupes, kuriose vietomis pasiskirstyta sekančiai: „A“ gr.: 1. Vengrija 7 perg., 2. JAV 6, 3. Prancūzija 5, 4. Jugoslavija 4, 5. Valija 3, 6. Norvegija 2, 7. Luksemburgas 1, 8. Suomija 0. „B“ gr.: 1. Čekoslovakija 9, 2. Anglija 8, 3. Švedija 7, 4. Austrija 6, 5. Olandija 5, 6. Italija 4, 7. Šveicarija 3, 8. Brazilija 2, 9. Danija 1, 10. Norvegija 0.

Finalinėse rungtynėse susitiko abiejų grupių pirmųjų vietų laimėtojai ir Vengrija jaudinančioje ir iki paskutinio seto įtemptoje kovoje nuvairikavo nuo 1939 m. turėjusius meistrerio verda čekus 5:4. (Praėjusiais metais Londone Čekoslovakija finale nugalėjo prancūzus 5:2).

Moteryų „Corbillion“ taurės varžybose, kuriose dalyvavo 15 kraštų komandos, buvo varžomasi taip pat dvejose grupėse: „A“ gr.: 1. JAV 7 tšk., 2. Vengrija 6, 3. Čekoslovakija 5, 4. Škotija 4, 5. Jugoslavija 3, 6. Olandija 2, 7. Danija 1, 8. Norvegija 0. „B“ gr.: 1. Anglija 6 tšk., 2. Prancūzija 5, 3. Austrija 4, 4. Valija 3, 5. Švedija 2, 6. Italija 1, 7. Airija 0 t.

Finale Anglija, kuri du kartus iš eilės buvo laimėjusi meistrystę, turėjo nusileisti amerikietėms 2:3. (Praėjusiais metais anglės finale sukirto Čekoslovakas 3:0).

Pirmenybės neapsiejo ir be krikštų, kurių vienas vos nenutraukė diplomatinį santykių tarp dviejų kraštų. Laikė vienos radijo transliacijos vengrų pranešėjas Szepesi aiškino savo klausytojams Vengrijoje, kad amerikiečių žaidėjai yra tipiški reakcionieriai, apgailėtini figūros, amerikoniško dolerių imperikalizmo tarnai ir kad prieš rungtynes su Vengrija buvo lažintasi iš 100 dolerių už JAV 5:0 pergalę. Szepesi tai pavadino tipišku amerikiečių dolerių imperializmo pavyzdžiu. Švedai ir tai jautriai reagavo. Švedijos radijo direkcija tuoju telegrafavo į Budapeštą, reikalaujama atšaukti vengro reporterio reportažą su politinėm užkulisinėm mintim, priešingu atveju išpėjo nutraukti radijo transliacijas. Tai pagelbėjo ir reportažas, su nuodijantiom tautas jungiančias sportines idėjas mintim buvo atšauktas.

Labai nemalonūs įvykis teko pergyventi tiems patiems vengrams po pirmenybių, kai trejas meistrystes iškovojusi jų žaidėja G. Farkas Goeteborge apsigė... kur vienoje tekstilės krautuvėje bandė išnešti megstuką ir tuoju policijos buvo suimta. Tik gražinus megstuką atgal, jau buvo atsakyta dalyvavimas keliose tarptautinėse žaidynėse ir pasiūlyta apiešti Švediją.

Dar taip neseniai atrodė buvo tos dienos, kada mes gaudydavome kiekvieną žinutę apie mūsų vyrų laimėjimus, ginant trispalvę. Ir reikla pasakyti, kad šalia krepšinio, stalo tenise Lietuva stovėjo pirmųjų eilėse. Visą eilę metų lietuviai ne tik komandinėse varžybose būdavo dažnai pirmųjų penkių vietų tarpe, tačiau ir pavieniai žaidėjai pasaulinėms žvaigždėms suteikdavo nemažą rūpestį. Ir paskutinėse, prieš pat karą įvykusiose, pasaulinėse pirmenybėse Kairo, Egipte — iš Afrikos lietuviai parsivežė vieną iš garbingų pirmųjų vietų. Dabartinės sąlygos neleidžia mūsų šioms pasizymėti tarptautinėje arenoje, varžantis su laisvų tautų atstovais Kest. Miškinis.

MŪSŲ KELIAS

Redakcija straipsnius talso bei trumpina savo nuožūra ir nesunaudotų rankraščių nesaugo.

● Už skelbimų turinį redakcija neatsako. ● Užsąjautos, sveikinimai ir skelbimai bei pranešimai iki 10 petito eilučių — 5,- DM, toliau už kiekvieną eilutę po 50 pf. ● Paieškosimo skelbimai privalo būti apmokėti už kiekvieną paiešką asmenį po 1,- DM. ● Už skelbimus ir paieškosimus pinigai siūsti kartu su tekstu. ● Platintojai už surinktą prenumeratą ir parduotus paskirus numerius gauna 10% nuo įdėdos. Laikraščio gražinimai vengtini. ● Prenumeratos mokestis su pašto ir ekspedicijos išlaidomis vienam mėnesiui 3,- DM, užsiensyje dvigubai.

Printer: Verlagsanstalt Manz, Dillingen/Donau. — Population to be served: 20.000.

MŪSŲ KELIAS

Išsina trečiadieniais ir šeštadieniais

Dillingen a. d. Donau, Kapuzinerstr. 16

Vyr. Redaktorius D. Penikas

Redaktorius Al. Laikūnas

Lithuanian Newspaper „OUR WAY“, Semi-Weekly. Authorized by EUROM HQ, Civil Affairs Division. Authorization No. UNDP 206. Circulation 4000.

MŪSŲ KELIAS

LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

JAV Studentijos parama DP kolegoms

SVEIKINTINA KANADIEČIŲ INICIATYVA

Toronte išeiną „International Student Service of Canada“ oficiozas „ISS News“ vasario mėn. numeryje rašo, jog sėkmingai pravedus vajų buvo surinkta 45.000 dolerių, kurie bus sunaudoti kaip stipendijos DP ir vakarų europiečiams studentams. Likusi 15.000 dol. suma paskirstyta Atenų ir Solonikų universitetams, Pariziuje studijuojantiems pabėgėliams, vargstantiems Vengrijos studentams bei Bombėjaus studentų bendrabučio statybai paremti.

Pagal ISS metinės konferencijos IJAX'o mieste, Ont. priimtą programą 1 DP ir 1 europietis studentas nuo kiekvieno 2000 kanadiečių skaičiaus turės galimybę 1949 metais gyventi ir studijuoti kanadiečių „campuses“ (universitetų rajone). DP studentams kelionės išlaidas sutiko apmokėti IRO. Jiems bus suteikta metų stipendija ir visa parama įsikurti Kanadoje ir „labai galimas dalykas, jog ISS rems juos iki studijų pabaigos“.

Gausiai iliustruotas, įdomiai redaguojamas kanadiečių studentų laikraštis rašo... „Jei studijos kanadiečiui nėra sunkiai pasiekiamas tikslas, DP studentui tai reiškia — vargą, kovą už būvį, beviltiškumą ir desperaciją. O jie vistiek atkakliai siekia mokslo, nors paskutinės dekadės įvykiai jų tėvynėse... Latvijoje, Estijoje ir Lietuvoje jiems tai trukdė ir demoralizavo... Daug padaryta sušelpiant materialine parama, bet juk jie trokšta kur kas daugiau — ji alksta žinių!“

ISS of C priimta programa 35 DP studentams atveria duris į šviesią ateitį, o ir likusiems suteikia naujų vilčių, nes... tas pats „ISS News“ praneša, jog ir JAV studentų lygiagretė ISS organizacija WSSF (pasau-

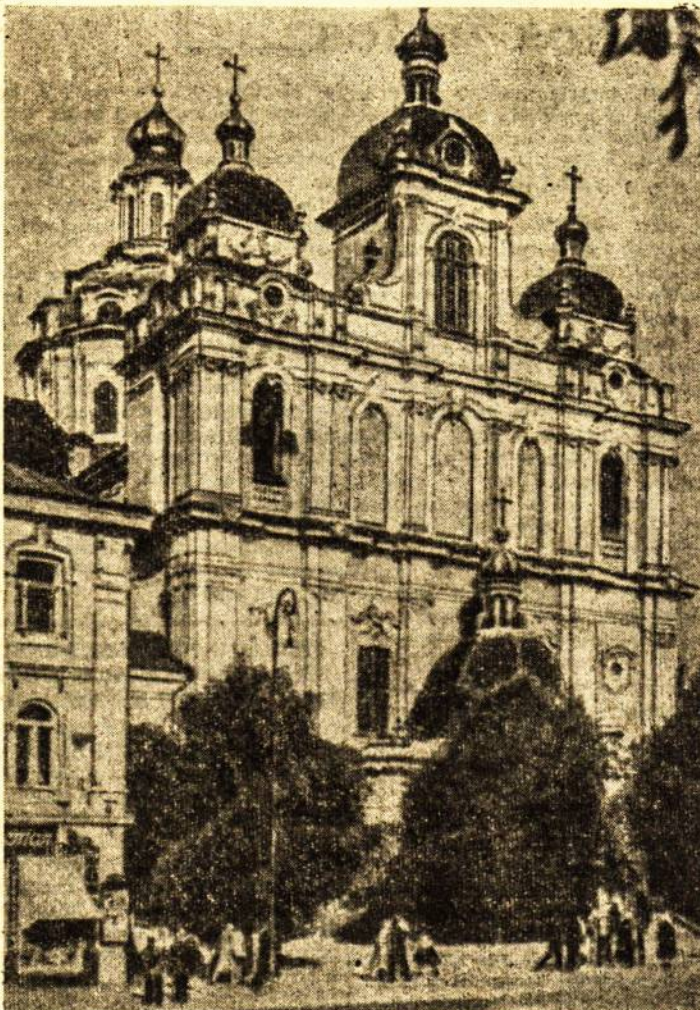
lio Studentų Globos Fondas) ėmėsi panašios akcijos — sudaryti galimybę DP studijuoti jų universitetuose. Organizacija jau nuo seno yra žinoma savo parama užsienio studentams jų tėvynėse.

Sis S. Amerikos studentijos užsimojimas (sako, akstinas buvęs estės Silvijos Hardiste pasiryžimas!) bent

daliai antikomunistų pabėgėlių studentų užtikrina gražią ateitį, o taip pat yra pulkus įnašas pasaulio akademinio jaunimo tarptautiniam bendradarbiavimui.

ALMUS

PS. Mūsų studentų žinial ISS of Canada, National Office adresas: 43 St. George, St. Toronto 5., Ontario, Canada.

Lietuvos sostinėje Vilniuje šv. Kazimiero, Lietuvos karaliaus, vardo bažnyčia.

Stipri gynyba - reiškia taiką

PARAIŠKĖ NAUJASIS JAV GYNYBOS MINISTERIS

Naujai paskirtasis JAV gynybos ministeris vietoj pasitraukusio Forrestal, pareiškė, kad ši tauta turinti išlaikyti stiprią karinę galybę, nes be jos nebus taikos. Ministeris p. Johnson pareiškė, kad kai George Washington įsteigė karo departamentą, tai ji pavadinęs „taikos padarū“. „Tai yra tai, ką aš noriu pasakyti, sako jis, nes jėga reiškia taiką.“

Naujasis ministeris yra smarkus tautinio pasirošimo skatintojas. Jau 1947 m. kongreso komitete nurodė, kad JAV turinčios būti tiek stiprios, jog nieks nedrįstų pulti. Jo paskyrimas, karo ministeris p. Royall sveikina ir pasižada remti visu savo nuširdumu. (UP/m)

KOMUNISTAI SUKĖLĖ JAV ANT KOJŲ

AP pranešimu iš New Yorko, H. A. Wallace, progresyvinės partijos vadas, puolė neseniai paskelbtą komunistų pareiškimą, reikalaujanti bendradarbiauti su Rusija būsime kare.

Generolas D. D. Eisenhoweris, komentuoamas komunistų pareiškimą, pasakė, kad kiekvienas milijonas „čia neturi vietos ir mes jų turime atsikratyti“.

Neamerikinės veiklos komitetas pasisakė ruošias įstatymą prieš komunizmą. Kongreso abiejų partijų komiteto vadas pažadėjo sutriuškinti komunizmą ir apsaugoti tautą nuo sabotažo. (AP)

● Italijos kairūs socialistų vadas p. Nenni reikalauja įvykdyti visuotinius rinkimus, kuriais būtų nustatoma, ar Italija nori prisidėti prie Atlanto pakto. Nenni kaltina de Gausperį vyriausybę už tai, kad ji kreipianti savo politiką su tomis tautomis, kurios norinčios karo. Socialistų laikraštis „Avanti“ rašo, jog Europos pasidalijimas politiskai, ekonomiskai ir kariškai į du priešingu bloku nepermaldausiu ritmu veda prie naujo karo. Tačiau ne viskas dar prarasta, nes sovietai karo nenori. (A/AP)

Montgomery planuoja eventualumui

BRITANIJĄ TURI NEŠTI GYNYBOS NAŠTĄ TOL, KOL SOVIETŲ SĄJUNGA VETUOJA TAIKĄ
D. BRITANIJOS GYNYBOS MINISTERIO PRANEŠIMAS

Daily Mail parlamentinis korespondentas praneša, jog feldmaršalo Montgomery Vakarų Unijos gynybos komitetas ruošias planus, pritaikomus „staiga netikėtumo“ veiklai. Šitai pareiškė Britanijos gynybos ministeris p. A. V. Aleksander žemumoose rūmuose, apžvelgdamas Vakarų Unijos tautų kurinio pajėgumą. Jis, atidarydamas parlamente debatus gynybos klausimu ateinančioms finansiniams metams, pasakė, kad jis visada esąs britiško galvojimo, jog turi veikti kolektyviai. „Visai negalima pasaulyje, koks jis šiandien yra, galvoti, kad jūs galite planuoti „vieno krašto efektyvaus saugumo gynybą“, nurodė ministeris. „Šiai pažiūrai mes davėme praktišką pasireiškimą susi-

tardami su Prancūzija ir Benelukso kraštais. Ir kol Rusija palaikys savo veto prieš taiką ir saugumą, tol mes turėsime būti pasiruošę, kokia ji bebūtų, tą naštą nešti, idant mes pajėgtume suvaldinti laisvųjų pasaulio žmonių gynybos rolę.“

AMERIKOS KOMUNISTAI YRA IŠDAVIKAI, PAREIŠKĖ PREZIDENTAS TRUMANAS

AP iš Washingtono pranešimu, Prezidentas Trumanas pavadino išdavikais tuos komunistų vadus, kurie nurodė, jog jie karo atveju tarp Sovietų Sąjungos ir Amerikos palaikys Sovietų pusę.

Tokį pareiškimą prez. Trumanas parėmė spaudos konferencijoje pa-

reiškdamas: „Prie tokio išdavikų pareiškimo aš neturiu ką pasakyti.“

Paskirame pareiškime senatorius O. Eastland (dem.) pasakė, jog jis prašys kongresą, kad būtų suregistruoti visi komunistai kaip „svetimų jėgos agentai“. Anot jo, komunistų pareiškimai Prancūzijoje, Italijoje ir Amerikoje yra ne kas kita, kaip „tarptautinės konspiracijos dalis“.

Toks Trumano pareiškimas buvo padarytas po to, kai JAV komunistų partijos pirmininkas W. Foster pažadėjo, jog jo partija veiks taip, kad nugalėtų „Amerikos imperikalizmo tikslus“.

DĖMESIO VISIEMS!

Emigracijai iš Vokietijos pagyvėjus, pajuda užjūrin asmenys iš visų veikusių tremtyje organizacijų bei kolektyvų, taigi nėra aplenkiamas ir „Mūsų Kelias“. Dėl tos priežasties atkreipiamas dėmesys visų tautiečių, kurie bent kokiu ryšiu turi su šiuo laikraščiu, jog yra labai netikslinga, rašant „Mūsų Keliui“ laiskus ar siunčiant pinigus, adresuoti dirbusių prie šio laikraščio asmenų vardus, nes tokiu būdu skubūs laisakai gali nepasiekti savo tikslo ar susitrukdyti. Redakcijai laiskus ir prenumeratos pinigus siųsti tik šiuo adresu: MŪSŲ KELIAS, (13b) Dillingen/Donau, Kapuzinerstr. 16.

MŪSŲ KELIO Redakcija

Gimsta nauja rezistencija

Daily Mail bendradarbis pateikia kdek naujesnės medžiagos apie kylančią naują rezistenciją už geležinės uždangos. Jis rašo, kad Pragoje ir Budapešte ant sienų ir tvorų su krieda išrašomi ženklai E, kurie reiškia augantį naują sąjūdį prieš komunistus. Kaip vokiečių okupacijos metu rezistencija buvo reiškiamą simboliu V, dabar ji reiškiasi kovoje dėl Europos, vienybės ir laisvės raide E.

Rezistencijos veikla šiaipus peltikiama tik pašnibždomis, kad išvengtų represijų pasilikę giminės ir draugai anapus. Šiandien, rašo DM, Vokietija tapusi operacijų baze, nervinis centras, iš kurio vykstanti kontrolė nuo Turkijos iki Bosnijos.

Sis sąjūdis pirmą kartą mėginęs apjungti paskirus dalinius įvykusiam slaptame posėdyje prie dviejų komunistinių kraštų sienos. Tas posėdis pagimdęs „Pirmąją koloną“. Autorius nurodo, kad šiuo metu esą sunku apžvelgti jų pajėgas. Čia primena Prancūzijos kovotojų pradžia, o į ką išaugusi jų organizacija 1943 m.

Šiuo metu pirmoji kolona dar neapjungianti visų organizacijų, kurios kovojusios prieš nacius okupuotoje Europoje. Ji dabar persiunčia žinias, veda propagandą ir organizuoja pabėgimą iš anapus.

Lenkijoje šiuo metu išsina šeši slapti laikraščiai, kai Vengrijoje tik trys. Čekijoje spausdinami trys, vienas vadinamas „Už laisvę“ ir antras „I kovą“. Lenkijos pagrindis turis keletą radijo siųstuvų, kurių pagalba palaikomi ryšiai su užsienio lenkais tremtyje. Prie pabėgimų organizavimo dirba vieni iš meilės pinigams,

nes geras moka, kiti — neapkenčią komunistų, ir jie sudaro vadinamą „požeminį traukinį“, kuriuo pabėgėliai išvedami į laisvę.

Kol čekų sienos nebuvusios apstatytos lojaliais komunistais sargybiniais, tremtiniai buvę pravežami su prikrautais pašaro vežimais ar baldokais. Vienas išsmugėliavęs 7 asmenis, sukišęs į javų maišus ir baldokais atgabeno net iki Hamburgo, kur ir buvę „iškrauti“. Dabar kas savaitę iš Lenkijos atvyksta po 30 asmenų, iš Jugoslavijos — po 50 ir iš Vokietijos rusų zonos apie 1500.

Jei tremtiniai neturi dokumentų, tai pagrindinis yra įsteigęs pakelėse „konsulatus“, kurie ir parūpiną reikiamus dokumentus — pasus, vizas ir t. t. Už dokumentų parūpinimą imama nuo 12 iki 2.500 svarų, žiūrint turtingumą. Pinigai naudojami kalinių ar nubaustųjų antikomunistų šeimoms paremti.

Autorius nurodo, kad nors Čekijoje kaltinama Amerika už aprūpinimą ginklais pogrindį, ištikrųjų Amerika jų neteikianti. Taip pat ji nėra davusi ir radijo siųstuvų. Amerikiečiai yra tik draugiški jiems ir jie gauna iš jų žinių. Pogrindžio vada iš nusiskundžia, kad Vakarai neatkreipia rimto dėmesio į šį sąjūdį ir neteikia paramos. Antitotalitarinės opozicijos negalima išugdyti be Vakarų pajėgų, o ypač be JAV tam tikro padaršimo. Jie visi esą įsitikinę, kad galingsos rezistencijos sąjūdis už geležinės uždangos, kombinuojant su ekonominiu spaudimu, priverstų „lėlių“ komunistines vyriausybes nuversti visai be karo. (ja)

Šv. Kazimiero minėjimai

DILLINGENO STOVYKLOJE

S. m. kovo 4 d. Dillingeno lietuvių stovykloje iškilmingai paminėta Lietuvos karaliaus šv. Kazimiero šventė. Be atitinkamų pamaldų parapijos bažnyčioje, parap. Klebono kun. Paukščio iniciatyva buvo suorganizuota akademija, kur paskaitą apie šv. Kazimierą skaitė kun. J. Ke-mežis.

Po išsamios paskaitos Dillingeno tanto skautai, vadovaujami pskt. J. Petkuno, atliko pritaikintą momentui programą. Joje pažymėtini šv. Kazimiero ir kiti patriotinius jausmus keltantieji gyvieji paveikslai, dainos bei skaitymai melodeklamacijos, kurios buvo protarpiais palydimos Iz. Vasyliūno smuiko garsais.

PEREINAMOJE STOVYKLOJE

Kovo 4 dieną kun. V. Sarkos pastangomis pereinamoje Bremen-Vege-

sack-Grohno stovykloje buvo suroštas Lietuvos patrono šv. Kazimiero minėjimas. Pamaldų metu dienai pritaikintą pamokslą pasakė kun. V. Šarka, o muz. Z. Nomeikos vargonais palydėta solistė St. Daugėlienė pagiedoj.

Vakare didžiojo stovyklos valgyklos salėje buvo surošta akademija. Prof. dr. V. Villamas skaitė turiningą paskaitą apie šv. Kazimiero reikšmę Lietuvai. Meninę dalį padalnuodami ir pagiedodami, atliko A. Čaplinskas, solistė St. Daugėlienė ir H. Liubersko vedamas vyrų kvartetas. K. Da.

Padėka

Besiruošiantiems vykti į emigracinę stovyklą ir padėjusiems gydyti ilgoje ilgoje mano sūnelį Vytenį-Mariją Doktorui Albinui Grigaliui už jo nuosirdžius ir praktiškus patarimus, kurių pasekoje sūnelio sveikata baigia taisytis, taip pat Doktorui Benediktui Jankanskui už jo visad nuosirdų ir greitą medicinišką patarnavimą ir vienu metu net gyvybės sūneliui išgelbėjimą — tariau kuklių ir nuosirdų viešą ačiū.

Smulkininkas —

Izidorius Vasyliūnas

Švediją ima baimė

Iš Stockholmo pranešama, kad Švedijoje jaučiamas šaltas vlenumos vėjas. Maskvos politiniai manevrai, kad Švedijos kaimynai atsitolino nuo jos ir artėja prie Atlanto pakto, Švedijos spaudos išaukė baisy pranašysčių, rašo NYHT. Svarbiausia jie bijosi naujų Kremliaus reikalavimų iš Suomijos — teikių reikalavimų, kurie rusų armiją priartintų prie Švedijos sienų.

NYHT bendradarbis pažymi, kad Švedijos vyriausybė taip negalvojanči, oficialiai ji nekommentuoja tų įvykių. Kai Danijoje Kremliaus pasikeltimas laiko juokingais, tai Stockholmė svarsto rimtai.

Vienas laikraštis rašo — „Šiaurės kraštams grąsoma karu“ ir nurodo, jog tokie šaltiniai paeina iš komunistinių sluoksnių. Tokių faktų aktyvaizdoje daugeliui švedų Atlanto paktas tampa patraukliu deriniu kovoje su didėjančia šiaurėje baimė. Švedijoje jau esąs susidaręs ratelis, kuris siekia Švediją pritraukti prie Atlanto gynybos pakto, kad kiti du partneriai nuėjo teisingu keliu. (am)

● Sovietų sąjunga vėl aiškina, jog jie atradę Antarktikos kraštą 1820 m. sausio mėn.

Londono pasitarimai dėl Austrijos taikos sutarties

Liberalų laikraščio „Neuen Zürcher Zeitung“ Londono korespondentas savo laikraščiui pateikia sekantį pasitarimų vaizdą: „Šiuo laiku čia viešpatauja politinė situacija primenant 18 šimtmečio komedijas. Kiekvienas yra ne toks, koks jis sakosi esąs ir, kas dar yra svarbiau, kiekvienas mano apie kitą, kad tas tai nėra tas ir netiki tuo, ką jis pats sako. Iš vykusių posėdžių Lancaster namuose joks kitų delegacijų narys negalėtų tikrai pasakyti, ar Sovietų Sąjunga nori jugoslavų reikalavimus paremti ar juos sabotuoti, ar čia tuo siekiama panslavizmo ar paslėpto politinio karo, ar pagalios jugoslavai

su rusais tik viešumoje vengia sveikintis, užkulisuose tuo tarpu susitikdami, ar priešingai — jokių santykių tarp jų nėra. Taip pat nėra lengva atspėti tikrą anglų laikyseną. Iš vienos pusės Anglija mielai sveikintų taikos sutartį ir kartu Austrijos išvadavimą, iš kitos jos pusės abejojant, ar skillimas tarp Jugoslavijos ir Sovietų Sąjungos komunistų yra galutinis, bijomasi Kärnten'o slovenams ir pirštą ištiesti iki yra pavojus, kad tokiu atveju gali rytu Sovietų Sąjunga pareikalauti ir visos rankos. Čia ir yra gilesnės priežastys, dėl kurių anglai laiko amerikiečių kariuomenės buvimą prie Dunojaus tikra palaima.“